

TV 15

LETO XIV — Št. 34 — 26. VII. 1976

SRI LANKA: SKUPNI INTERESI IN CILJI

Na poti do pravičnejšega sveta

Za pomen in težo konference neuvrščenih v Colombu v svetovnem dogajanju bi stežka našli bolj očiten dokaz, kot pa je odmev, ki ga je sprožila po svetu. Najsi so bile reakcije pozitivne ali negativne, zmeraj so dokazovale, da vsaka akcija neuvrščenih, ki je našla svoj avtoritativni besedni izraz v nastopih v Colombu, bistveno posega tudi v interese sveta, ki v srilanški prestolnici aktivno ni sodeloval, pa do dogajanja na neuvrščenem vrhu vendarle ni mogel ostati ravnodušen.

Pomembno je, da je bil Colombo akcija, vendar ne iz časa iztrgana in na slepo srečo postavljena na Ceylon, temveč najbolj vidni del kontinuiranega in vse bolj organiziranega gibanja, ki se je začelo že zdavnaj pred Colombom in se bo nadaljevalo tudi po njem. Če bi bil vrh samo protokolarno srečanje na visoki ravni, če ne bi bil v bistvu izrazito delovno srečanje, ki je potrdilo v praksi preverjena izhodišča, smernice in cilje, v glavnem načrtane že na idejnem in organizacijskem začetku neuvrščenega gibanja, na beograjski konferenci, hkrati pa dalo tem usmeritvam potrebno novo svežino, zlasti pa docela konkretne napotke za nadaljnje akcije, potem bi bil Colombo v resnici komaj kaj več kot sestanek predstavnikov domala dveh tretjin človeštva, ki bi bilo pozabljeno še tisti teden, ko se je izteklo.

Izrazito delovno usmerjeno pa je seveda izzvenelo drugače. Potrdilo je, da je šlo v Colombu za shod predstavnikov univerzalnega, svetovnega gibanja in s svojo bistveno poslanico samemu sebi — z nenehno

cionalni dejavnik v sedanjem svetu razlik. Ob tem je Colombo znova poudaril, da se gibanje neuvrščenih v procesu osamosvajanja na vseh ravneh noče zapreti vase, ustvariti »tretji blok«, kakor mu očitajo nekateri, temveč da hoče ob realističnem spoznanju, da se bo moralo opirati predvsem na lastne moči, sodelovati z razvitejšim delom sveta in postati njegov bolj organski del. Ta pripravljenost za sodelovanje, odraz pozitivne usmerjenosti gibanja, njegove sposobnosti, da sedanje mehanizme svetovnega razdeljevanja bogastva ne samo zavrže, temveč predlaga drugačne in v končni posledice tudi za razvite države koristne rešitve, pa obenem ni niti skušala prikriti trdne odločenosti Colomba, da se svojemu, zdaj prioritarnemu cilju, zahtevi in boju za nov mednarodni gospodarski red, ki je hkrati prvi pogoj za resnično politično neodvisnost, ne odreče za ceno kratkoročnih, drobnjakarskih koristi, s tem pa dolgoročno podleže težnjam, da bi postal prirepek teh ali onih sil, ki ga skušajo ali preprosto ignorirati ali pa kot rezervnega konja vpre-

poudarjeno potrebo po enotnosti in solidarnosti neuvrščenih — zanikalo želje privoščljivcev in bojazni privržencev, da se bo zaradi svoje širine razvodenelo ali pa se izgubilo v medsebojnih trenjih. Tudi v Colombu ni nihče zanikal, da ta nasprotja med neuvrščenimi obstajajo, vendar so zbledela ob dejstvu, da povezuje neuvrščene odporna vez skupnih interesov in ciljev: prizadevanja, da bi neuvrščene, nerazvite dežele postale, posamično in kolektivno, enakopraven gospodarski, politični in na-

či v voz svojih ozkih političnih interesov. Tudi ta poslanica Colomba, ki jo je jasno izrazil predsednik Tito, je zagotovilo, da je bilo srečanje v Sri Lanki v svoji raznorodni enotnosti, s svojimi konkretnimi ocenami in napotili za akcijo ter ob veliki moralni in naraščajoči materialni moči gibanja neuvrščenih pomembna etapa na tegobni poti do bolj enakega, pravičnejšega sveta, ki mu, takšnemu, kakršen je, edino ponuja celovito in ne samo za manjšino sprejemljivo alternativo. J. L.

**MASCEVALNI BES
JE POZGAL REKO
OB IDRIJCI**

str. 4

**SE TRIJE BISERI
S KONFERENCE
NEUVRSCENIH**

str. 7

**KRIVOGLAVICE, NAS
PONOS IN NAŠA VEST**

str. 6

Na Debelem hribu pri Ivančni gorici, kjer je bila pred 35-letji ustanovljena Stiška četa, je bilo v nedeljo, 22. avgusta veliko ljudsko zborovanje, na katerem so odkrili spomenik borcem Stiške čete, delo kiparja Petra Jovanoviča. Na slavnosti je govoril narodni heroj, nekdanji borec Stiške čete, Janez Učakar.

Kulturni program so pripravili učenci osnovne šole Temenica, pevska zbor iz Stične in Velikega Gabra ter godba na pihala iz Trebnjega.

Z zborovanja so zbrani poslali avstrijskemu konzulatu v Ljubljani in Republišnemu odboru ZZB NOV Slovenije protestno pismo. V njem izražajo svojo ogorčenost zaradi zatiranja slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem. Tovariš Janez Učakar je v svojem govoru orisal rojstvo Stiške čete, ki je nastala po zaslugi naprednih domačinov v temeniški dolini. Le-ta je dala velik prispevek v našem narodnosvobodilnem boju.

Tovariš Janez Učakar je spregovoril tudi o gospodarskem, kulturnem in družbenem napredku grosupeljske občine, ki se že uvršča med razvitejše slovenske občine. Precej besed je namenil vlogi Jugoslavije in tovariša Tita na zasedanju neuvrščenih v Colombu.

Ob koncu je spregovoril tudi o odnosih s sosednjo Avstrijo, ki ne spoštuje državne pogodbe in nikakor ne zagotavlja demokratičnega življenja slovenskih in hrvaških manjšin. Med drugim je dejal: »Prav dandanašnji glasnogovorniki avstrijskega preštevanja Slovencev so pred 35-letji v okviru nacističnih okupacijskih sil vdrlj v našo deželo in jo štiri leta uničevali. Tudi obilico medalj, ki si jih tako radi obešajo na prsi, so dobili za svoje zločine in grehe v Jugoslaviji. Protestiramo tudi proti brutalnemu nasilju avstrijskih žandarjev nad Slovenci v Škocjanu in protestirati ne bomo nehali vse dotlej, dokler Avstrija ne bo izpolnila svojih obveznosti. S. DOKL

UTRINKI IN ODMEVI

Na tovariše – soborce ne smemo pozabiti

Odmev na sestanek o narodnem heroju Jožetu Klanjsku-Vasji

Zelo sem bil vesel spominskega članka o pokojnem heroju Jožetu Klanjsku-Vasji z naslovom »Mirovanje ni bil njegov način življenja«, ki je bil napisan izpod peresa Silve Terška po pripovedovanju tovariša Janka Rudolfa, predsednika ZZB NOV Slovenije. Ko sem ga prebiral, sem imel solzne oči... Tudi jaz se mnogokrat spominjam njegovih junaških dejanj ter njegovega tovariškega odnosa do borcev.

Naj napišem tudi jaz nekaj spominov na tovariša in hrabrega borca Jožeta Klanjsku-Vasjo.

Bilo je 20. in 21. oktobra 1944. leta, ko je 31. divizija napadala nemško postojanko v Poljanah nad Škofjo Loko. V Cerknem sva se srečala s Stanetom Potočarjem-Lazarjem, komandantom 9. korpusa. Takrat sem bil vodja zalednih enot: delavnic, skladišč orožja in streliva. Komandant mi je ukazal, naj natovorimo municijo in odpeljemo na položaje v Poljanah. Blizu položajev sem zapeljal voz z makadamske poti na travnik. Tedaj sem zaslišal znan glas: »Kurja mat, kaj mi ropota za hrblom?« Ustavil sem našo skupino in kljub slabi vidljivosti sem spoznal komandanta Vasjo. Raportiral sem mu, da smo izvršili ukaz komandanta korpusa. Dal sem mu roko in rekel: »Midva sva stara šerčerjevca, jaz sem Zvone Gradnik!« Nasmehnil se je in me vprašal za tobak. K sreči sem imel škatlico cigaret in podaril sem mu jo. Prižgala sva cigareti in Vasja je dejal: »Zdaj pa pokažite, kaj smo šerčerjevci! Zdravila bova Švabe, ki tako pazijo na strelivo!« Komaj sva prižgala cigareti, so se že »oglasili« Švabi. Na naju so se z drevesa usuli orehi in s strehe opeka. Urno sva se skрила za stavbo.

Se tisto noč je postojanka padla in nazaj smo odpeljali le dva ranjenca za bolnišnico Franjo.

Ob drugi priložnosti sva bila hkrati ranjena pri preizkušnji orožja.

Poklicali so me iz Novakov v Cerkno na nek sestanek. Vasja mi je dejal: »Nikogar še ni, lahko gremo preizkušat top!« Pripravili smo ga in se zbrali okrog njega. Opozoril sem: »Tovariši, odstranimo se!« Vasja me je pogledal in stopil v vhod kasarne (danes obrat

ETA). Zvijati je začel cigareti in tudi jaz sem si zvil čik. Eden od tovarišev me je zaprosil za dva dima. Tedaj je mina nenadoma eksplodirala. Trije borci so bili mrtvi in štirje ranjeni, med ranjenimi sva bila tudi Vasja in jaz. Drobci nemške čelade so se Vasji zapicili v obe nogi, večji drobec mu je razbil zapestno uro in zlomil roko v zapestju. Če ne bi zvil cigarete in držal roke pred prsmi, bi mu drobec prebil srce. Jaz pa sem bil ranjen v levo nogo.

To je spomin na dvoje srečanj s komandantom Vasjem.

Dolžnost nas borcev je, da ne pozabimo na padle ali po vojni umrle soborce, heroje!

ANTON KRAMAR-ZVONE,
Kosovelova 7,
p. Tolmin

Zakaj ne objavljate?

Radi bi se udeležili tovrstnih srečanj

Slučajno smo v beograjski »Politika« zasledili, da je bil nedolgo tega zbor preživelih taboriščnikov iz Jasenovca in Stare Gradiške.

Čudi nas, da »TV-15« o tem srečanju ni spregovoril niti besedice, pa čeprav nas je tudi v Sloveniji nekaj, ki smo preživeli strahote teh taborišč. Mar tega ne zaslužimo? Kot vam je znano, je bilo mnogo Slovencev izseljenih v Hrvaško, kjer smo sodelovali z osvobodilnim gibanjem in po izdaji prišli v zapore in taborišča nekdanje NDH.

Zeleli bi, da nas v prihodnje seznanjate tudi s srečanja in proslavami v drugih republikah, vsaj večjimi. Morda bi bilo dobro, če bi se povezali z republiškim odborom ZZB NOV Hrvatske oziroma republiški odbori drugih republik, saj vendar veste, da se je mnogo Slovencev med narodnoosvobodilnim bojem bojevalo širom po Jugoslaviji.

Radi bi se udeležili tovrstnih srečanj.

STANE POLAK,
Prečna ul. 3,
p. Maribor

ODGOVOR UREDNIŠTVA: Vabila oziroma opozorila na srečanje taboriščnikov Jasenovca in Stare Gradiške nam ni nihče poslal; za vaš predlog, ki je prav gotovo primeren in konec koncev z majhno dobre volje tudi izvedljiv, pa se vam najlepše zahvaljujemo.

ANGELA PRIJATELJ

MOJ OČKA JE PARTIZAN

Moj očka je partizan,
moj očka je borec — junak,
na rami puško, za pasom bombe,
kdo je še njemu enak?

O kolikokrat na straži stoji,
in puško nabito v roki drži,
da zemljico brani pred tujci.

Moj očka se boja ne vstraši,
sovražnikov sto ga ne splašči,
ponosen je Tišov vojak,
fašist pred njim beži vsak.

In prej ne bo borbe končal,
dokler ne bo tujec propal.
Očka, tolci sovraga,
dokler ne napoči nam zmaga!

Pošiljam vam fotokopijo partizanske ljudske pesmi »Moj očka je partizan«. Predstavite jo v rubriki na drugi strani borčevskega časnika. Ta pesem je nastala januarja 1945, ko so se divjale borbe s fašističnim okupatorjem... Objavljena je bila v Slovenskem pionirju ob osvoboditvi 1945. leta.

ANGELA PRIJATELJ-SEME,
Vanganejska 27,
p. Koper

Črna internacionala – orodje imperialistov

Kljub velikanskemu napredku komunikacij in tesnih stikih med ljudmi na vseh koncih sveta še obstajajo sile, ki ne morejo in nečejo razumeti nujnosti družbenih in ekonomskih sprememb. Iz egoističnih vzrokov izvajajo pritisk na neuvrščene države in povzročajo težave v gospodarskem razvoju novih in naprednih držav. Zanje je neopustljiv greh celo to, da bi članica velikega vojaškega in gospodarskega bloka kot je npr. Italija imela na obliži ljudi, ki si iskreno želijo družbene obnove in prilagoditve zahtevam delavskih množic. Konzervativci so napovedali boj napredku. Pri tem se poslužujejo najbolj umazanih metod, ki jih za njihov račun izvaja fašistična internacionala.

V Italiji so pred nedavnim ubili sodnika Coca in Occorsia. Iz preiskave je prišlo na dan še marsikaj. Tako je zdaj že uradno znano, da so fašistični kolovodje v Barceloni. Gre predvsem za prevratniško organizacijo Ordine nuovo (novi red). Njeni člani so najtesneje povezani z mednarodno mrežo desničarskih skrajnežev. Kaže, da je vezni člen med njimi in španskimi oblastmi nevarni nacist Luis Garcia Rodriguez.

V nekem barcelonskem hotelu so imeli fašisti iz 15 držav v dneh 10. in 11. julija letos ponovni shod. Prejšnjega so imeli novembra 1974 v Lyonu; sklicala ga je organizacija NEO (Nouvel ordre européen, novi evropski red). Vodja NOE, švicarski državljani Gaston Amaudruz, je tudi tokrat zbral cvet mednarodnega fašizma. Prišli so Pierre Clémenti, ki je predsednik Action française; Guérin Sérac, oasovec, ki je za račun CIA ustanovil v fašistični Portugalski mednarodno prevratniško agencijo, Aginte Press; Garcia Rodriguez, ki je zastopal španske falangiste in v Španiji živeče italijanske fašiste; Von Thadden v imenu Reichspartei iz Zahodne Nemčije; ustaš Vinko Barišić; za fašiste v Italiji Francesco Donini, Sergio Te in Clemente Graziani. Poleg naštetih so bili navzoči še številni predstavniki drugih skupin in podskupin.

Črna internacionala je postala zadnje čase še bolj nevarna, ker deluje v tesni povezavi z obveščevalnimi službami nekaterih držav: z ameriško CIA, z nemško

BDN, italijansko SID, z ostanki grške KYP in nekdanje portugalske PIDE, pa tudi z ustreznimi službami NATO pakta ter z neko arabsko in argentinsko obveščevalno službo.

Najbolj nevarna in najbolj organizirana je Aginter Press. Nastala je leta 1963 v Lizboni iz elementov PIDE in OAS, da bi pod navidezno dejavnostjo tiskovne agencije krila novačenje najemnikov za portugalske kolonije in za infiltriranje v afriška osvobodilna gibanja. Njeni vodje so Yves Guillou (ali Guérin Sérac), Jean Valentin, esesovec Robert Leroy in Guy D'Avezac de Castera. Svojo organizacijo so kmalu krstili za »Zahodno protikomunistično zvezo v službi kontrarevolucije kjerkoli na svetu. To nam potrjuje dovolj jasno, kdo je ta družina. V okviru Aginter Press sta se leta 1966 pojavili še dve organizaciji: fašistična Ordre et tradition (red in tradicija) pod predsedstvom De Castere in oborožena drhal OACCI (oborožena armada proti mednarodnemu komunizmu). Aginter Press je baje tesno sodelovala pri državnih udarih v Čileju, Boliviji in Gvatemali in pri izvajanju akcijskih programov za zatiranje castrovskega prevratništva v Latinski Ameriki. Po vzpostavitvi demokracije se je agencija preselila v Španijo. Portugalska vojska je našla mnogo njenega gradiva.

Ta zločinska agencija ima močno oporo v Evropi. V Italiji sodeluje z Ordine nuovo (novi red), Avanguardia nazionale (na-

cionalna avantgarda), neofašistično stranko MSI, s Pacciardijevo Nuova repubblica in s tiskovno agencijo Oltremare, v kateri je bil vezni člen novinar Giannettini, ki je zastopal italijansko obveščevalno službo.

V Zahodni Nemčiji je povezana z Von Thaddenovo nacionalno stranko, s skupinami arabskih nacistov in s sodelavci Franza Josepha Straussa. V Angliji sodeluje z National front, ki jo vodi fašist Andrew Fountaine, z ilegalno organizacijo Collum 88 in z Monday Club, ki predstavlja levo krilo konservativcev. V Franciji sta bili njeno orodje organizaciji Occident (zahod), pod vodstvom Alaina Roberta, razpuščena leta 1968) in Ordre nouveau (razpuščena

Zborovanje španskih fašistov, falangistov. Tudi tega pozdrava ne smemo pozabiti.

leta 1973). V tej državi zdaj razpolaga z Mouvement solidariste français (vodja oasovec Pierre Sergeant) in leta 1973 ustanovljeno Front national (nacionalna fronta, vodja Le Pen). V Švici in Belgiji sodeluje z Jeune Europe (mlada Evropa), ki jo vodi Jean Thiriart, in Nouvel ordre européen, ki jo vodi Amaudruz. V Španiji sodeluje z okostenelimi falangisti pod vodstvom Garcia Rodrigueza in Bojevniki Kristusa kralja. V Argentini sodeluje z zloglasno protikomunistično AAA, organizacijo zloglasnega Lopeza Rege, ki uporablja za pobiranje oasovske ljudi in tehniko. Njeni portugalski sodelavci so združeni v ELP (portugalska osvobodilna vojska, ki šteje med svoje poveljnike samega Guérina Séraca, pod imenom Morgan), Spinolovem gibanju MDLP, Azorski osvobodilni fronti in Hol-

dena Roberta FNLA (angolska osvobodilna fronta). Njeno orodje sta tudi SOA (Soldats d'opposition algérienne, vojniki alžirskih opozicije), desničarska organizacija, ki jo vodi Mulud Kahvan, in ONAL (Organisation nouvelle pour l'Afrique libre, nova organizacija za svobodno Afriko) s sedežem v Parizu, ki združuje v svojem okrilju razne afriške desničarje.

NOE (novi red v Evropi) je nastala leta 1951 iz skupine zakrknjenih nacistov. Centrala v Lausanni, vodi pa jo esesovec Gaston Amaudruz. V njej se zbirajo poleg esesovcev tudi nemški neonacisti in stari predstavniki evropskega fašizma: Action européenne (evropska akcija), desno krilo italijanske MSI, španska CEDADE (španski klub prijateljev Evrope) in grško gibanje 4. avgust, ki ga vodi Plevris. V Španiji je cela vrsta uvoznih-izvoznih podjetij, kot na primer Technomotor v Madridu, last Skortzenyjevga in Borghesejevga zaščitnika vojvode valencijskega. Razen tega je v Španiji vse polno fašistov iz raznih držav, v katere se ne smejo več vrniti.

Münchenska centrala združuje razne neonacistične skupine, med katere sodi tudi bavarska organizacija Jeklene čelade. Tam so tudi ustaši in emigranti z Vzhoda, med katerimi je najti tudi ukrajinske fašiste pod vodstvom Jaroslava Steska. — Vzhodnoevropski fašisti, z ustaši vred, imajo tesne zveze s krogi, ki upravljajo radijsko postajo »Svobodna Evropa«, kakor tudi z zahodnimi obveščevalnimi službami.

WUNS — svetovna nacionalsocialistična zveza deluje v Franciji, Zahodni Nemčiji in Angliji. Posebno močna je ta neonacistična organizacija v Latinski Ameriki, kjer je povezana z nacističnimi gibanji in emigranti, čilsko DINA in argentinsko AAA.

WACL — svetovna protikomunistična zveza se je razvila leta 1966 kot naslednica APACL (protikomunistična zveza azijskih narodov) in jo vodi mehiški fašist Raimondo Guerrero. Italijansko podružnico vodi Ivan Matteo Lombardo, znani politik. Posebno močna je v Latinski Ameriki, kjer združuje skrajno desničarske katoliške organizacije. Tudi v Evropi je močna in baje marljivo novači nove pristase. Tesno je povezana z ustaši, ukrajinskimi fašisti in zvezo ruskih solidaristov ter z obveščevalnimi službami ZDA, Zahodne Nemčije, Švice in Avstrije.

POLDE VRBOVSEK

ZUNAJ NASIH MEJA

Mladi prostovoljci v teritorialni obrambi

Več kot 180 mladincev iz velenjske občine je sodelovalo v dvodnevnem pohodu, ki se je začel na Titovem trgu v Velenju. Pot jih je vodila v Zavodnj, Zlebnik do Slemen in Kramarice, Smrekovca in nazaj skozi Soštanj v Velenje. Ker je bilo pohodu naklonjeno tudi vreme, sta bila dneva za mlade nepozabno doživetje.

Tudi letošnji pohod je potekal po poteh, po katerih so hodili med NOB borci slavne XIV. divizije. Mladi so na tej poti obiskali spomenike padlih borcev pri Zlebniku in na Kramarici, kjer je čakalo teritorialce presenečenje — zaseda. Pa so se iz nje uspešno rešili in nadaljevali pot proti Smrekovcu. Tam je priredila kulturna skupina partizanski miting. Naslednjega dne so nadaljevali pot, ki se je v vsakem primeru končala zelo uspešno. V teh dveh dneh so mladi teritorialci dokazali svoje fizične in moralne lastnosti.

L. OJSTERSEK

Slovenj Gradec in okolica v naši revoluciji

Stiriindvajsetega avgusta je minilo petin- trideset let od dne, ko so nemški nacisti v skupini talcev v Mariboru ustrelili našega rojaka, narodnega heroja (učitelja) Franja Vrnčca. Ta dan si je mestna organizacija združenja borcev izbrala za svoj praznik.

Stiriindvajseti avgust 1941 je tudi dan, ko je Stajerska utrpela še dve veliki žrtvi. S tovarišem Vrnčcem sta se pod okupatorje- vimi streli zgrudila sekretar pokrajinskega komiteja PKS za severno Slovenijo Slavko Šlander in članica tega komiteja ter sekreta- rka SKOJ za mariborsko okrožje Slava Klavora.

x

Bil je deseti april, ko so malo pred pol- dnevom nemške čete preplavile tudi naše mesto. S pomočjo domačih nadutih Nem- cev, ki so predstavljali v svoji gospodarski premoči razkroj slovenskih hribovskih do- mačij, s pomočjo nemčurjev, ki jim je ne- koč uspelo pridobiti prenekatero od na- ših ljudi pa s pomočjo okupatorskih hlap- cev so zagrešili v tistih začetnih dneh prvo nasilje nad slovenskim življenjem našega kra- ja. V Srbijo je bilo izseljeno 130 zavednih Slovencev.

Ob trdnih značajih nepozabnih revolucio- narjev, kot so bili tovariši Vrnč, Zdravko France in Rado Iršič, so ostali okupatorje- vi naklepi jalovi. Nemške oblasti ne je zelo presenetila drznost naših revolucionarjev v prvih uporniških akcijah. Bili pa so tudi prepričani, da bodo našo borbeno voljo, ki so jo širili prvi glasniki upora, krvavo zat- rli. Lotili so se sistema streljanja talcev, s čimer se začel je krvava slovenska zgodov- ina. Tudi našemu mestu Slovenj Gradec, niso prizanesli. Pod streli so padali napred- ni slovenski mladinci. Na robu hrastovega gozdiča v Mostah pri Vodica na Gorenj- skem so privezane h kolom ustrelili Oskarja Slemenika, Ercina Mlekuža in po vsej verjetnosti tudi Nanta Januško. V skupini ranjenih partizanov je pri sv. Ožboltu v bližini Škofje Loke zgorel na skednju me- dicinec, član partije in partizan Vinko Ze- leznikar. Pošastna jesen je naglo prehajala v še strašnejšo prvo zimo. V Srbiji je umrl

tovariš Brence. Jože Druškovič je s srb- skimi partizani sodeloval pri napadu na Kraljevo. Postal je namestnik komandanta Kraljevaškega odreda. Padel je v srditih bo- jih v Pjenovcu pri Han Pjesku v Bosni skupaj z narodnim herojem Čičom Romani- jevskim.

Na Pohorju so se vse pogostje oglašali streli prvih pohorskih partizanov. Nem- ci so začeli kot zla hobotnica s svojimi lov- kami tipati za uporniški skupinami. Delo Slovenjegraške organizacije je bilo izdano — ustrelili so brivca Pavla Juvana, v celj- skih zaporih pa so zverinsko pokončili Zdravka Prenceta.

Vsa dolina in z njo mesto je ponovno zaživela, ko sta Pohorje in koroške gore ter njihovo ljudstvo osvojila legendarni Prvi pohorski in Koroški bataljon. Ko je koman- dant Stane obiskal svoje borce, je oživela ilegalna vez, ki poslej ni več zamrla.

Izdajalci pa niso mirovali. Na Pohorju se je zgodila velika tragedija — do zadnje- ga je padel, v prvih januarskih dneh 1943, Prvi pohorski bataljon. Nekaj dni kasneje je padla v Sentvidu nad Mislinjo še njegova zadnja patrulja in v njej domačin Karel Go- tovnik-Gojko (Plesnikov Karlič). Zbiralo se je drugo in tretje moštvo Pohorskega bata- ljon. Z ustanovitvijo šaleško-mislinjskega okrožja v Šmiklavskih hribih in koroškega v Topli pod Peco, je organizacija odporni- škega gibanja na novo oživela. To je bil po- poln razmah OF pri nas. Nemci so preklinjali »vruga Murata«. Vrstile so se ofenzivne vo- jaške akcije na nemške komunikacije in postojanke. Mesto je bilo v partizanskem obroču, ki ga je krepko sklenila z doma- čimi partizanskimi enotami 14. divizija s svojimi brigadami. Ljudje so množično odha- jali v partizanske enote.

Objavili smo del slavnostnega go- vora, ki ga je imel 22. avgusta letos ravnatelj muzeja revolucije v Slovenj Gradcu profesor Ferdo Fišer. To je bilo ob priložnosti, ko je mestna organizacija združenja borcev Slovenj Gradec razvila svoj prapor.

Posreden, vendar pomemben vpliv

Borci in vojni invalidi, ki so v delov- nem razmerju, so integralni del vsega naše- ga delovnega ljudstva. Zato jim posveča zakon o združenem delu veliko pozornost. Vsi njegovi deli so važni za borce in vojne invalide. Čeprav v nobenem predpisu zakon- skega osnutka ni posebej govora o teh ka- tegorijah niti ni predvideno posebno obrav- navanje, so v njem posamezna poglavja, ki — vsaj posredno — lahko bolj ali manj vplivajo na področje družbene zaščite bor- cev in vojnih invalidov ter na predpise, ki urejajo njihove temeljne ali dopolnilne pra- vice. Le-te je treba pazljivo obdelati med javno razpravo in pretehtati, v koliko us- treza takšni zaščiti.

ZAGOTOVITI STALNO POVEČEVANJE DOHODKA V OOOD

V prvem poglavju, z naslovom Odnosi v pridobivanju dohodka, je rečeno, da si delavci v pogojih socialistične proizvodnje »zagotavljajo stalen porast dohodka«, na- dalje pa je navedeno, na kakšne načine to lahko dosega (z razvijanjem delovnih spo- sobnosti, organizacijo dela, uporabo znan- stvenih in tehničnih dosežkov itd.). V pr- vem odstavku 41. člena osnutka je rečeno, da »delavci v OOOD s tem, da razpolagajo z dohodkom, v svojem, skupnem in sploš- no družbenem interesu zagotavljajo pogoje za stalno povečevanje dohodka«.

Ce upoštevamo naravo in družbeno eko- nomsko vsebino dohodka, pa tudi to, da si z njegovo pomočjo zagotavljamo ne sa- mo sredstva za osebne dohodke in skupno porabo delavcev, marveč tudi sredstva za skupne in splošne potrebe s področja zdravstva, socialne zaščite in drugih druž- benih dejavnosti ter za družbene potrebe v družbenopolitičnih skupnostih, med katere spadajo tudi pravice borcev, vojnih invali- dov in svojcev padlih borcev, potem nam je razumljivo, kako pomembna je zanje re- alizacija tega načela v praksi. Od uveljavit- ve načela o stalnem povečevanju dohodka v delovnih organizacijah je odvisen tudi na- predek družbene zaščite borcev in vojnih in- validov ter izboljšanje njihovega material- nega in socialnega položaja.

ZADOVOLJEVANJE SKUPNIH IN SPLOŠNIH DRUŽBENIH POTREB

Za socialno varnost delovnih ljudi in ob- čanov ter za bolj enakomeren družbeno ekonomski razvoj je bistveno vzpostavljane in vzdrževanje čim bolj usklajenih razme- rij med obveznostmi za zadovoljitev skup- nih in splošnih družbenih potreb, ki se kri- jejo iz dohodka, po eni strani ter gibanjem družbenega proizvoda skupnega gospodarje- nja in storilnosti skupnega družbenega de- la po drugi strani. Ta odnos se uravnava po 96. členu osnutka, ki pravi, da se te ob- veznosti določajo v skladu z navedenim gi- banjem, toda v mejah načrtov, ki jih spre- jemajo družbenopolitične skupnosti.

To načelo, ki ga vsebuje tako 96. kot še drugi členi, je obdelano dokaj podrobno in zato bi ga morali upoštevati kot pravilno tudi pri ustvarjanju politike razvoja druž- bene zaščite borcev, vojnih invalidov in svojcev padlih borcev. Če obravnavamo za- konodajo o združenem delu s stališča za- ščite borcev, ni nobenega razloga, da ne

bi mogli sprejeti tega načela. Če ga zasta- vimo tako, ne bo predstavljalo nobene ovire, da določenim socialnim kategorijam borcev, invalidov in svojcev padlih borcev omogoči- mo izboljšanje materialnega položaja za stopnjo, ki je višja od stopnje porasta družbenega proizvoda in delovne storilnosti, kadar je takšna potreba upoštevana v načr- tih družbenopolitičnih skupnosti.

UPOŠTEVANJE NAČELA SOLIDARNOSTI

Glede na to, da borci, vojni invalidi in svojci padlih borcev, kateri so v rednem delovnem razmerju, pomenijo sestavni del osebja v združenem delu, se ustavno na- čelo delitve osebnega dohodka v skladu z uspehom, upoštevano in obdelano v členih 109, 110 in še v nekaterih drugih delih os- nutka, tiče tudi njih. Zato ne bi bilo potrebno iskati še druge rešitve za zapo- slene borce in vojne invalide.

Zato naj bi bil sprejemljiv tudi popravek načela o delitvi osebnega dohodka po de- lovem uspehu ob uporabi načela o solidar- nosti s tem, da bi izkoriščali sredstva skupne porabe v svrhu sodelovanja pri krit- ju nekaterih socialnih in drugih potreb de- lavcev z nižjim osebnim dohodkom in nji- hovih družinskih članov. Tudi v tem pri- meru ne bi bilo potrebno predvideti po- sebno obravnavanje za borce in invalide, saj je moč že v okviru teh dveh načel do- ločiti oblike dopolnilne zaščite borcev in invalidov v splošnih aktih OOD.

POLOŽAJ KMETOVALCEV

Večje število predpisov v osnutku nove- ga zakona se nanaša na kmetovalce (člen 6 odst.3 in 4, člen 25, 254 do 256 itn.). Ker se precejšnje število borcev, invalidov in njihovih svojcev ukvarja z obdelovanjem zemlje v svojem lastništvu, so ti predpisi zanje velikega pomena. Mednje spada v prvi vrsti načelo, po katerem imajo kmeto- valci — v okviru predpisov tega zakona — načelno isti družbeni položaj ter v bistvu iste obveznosti in pravice kot delavci v OOD (združevanje v kmetijske zadruge, združevanje trajnejšega sodelovanja z orga- nizacijami združenega dela, sodelovanje po- sameznih kmetovalcev brez skupnega tve- ganja z OOD in kmetijskimi zadrugami itn.).

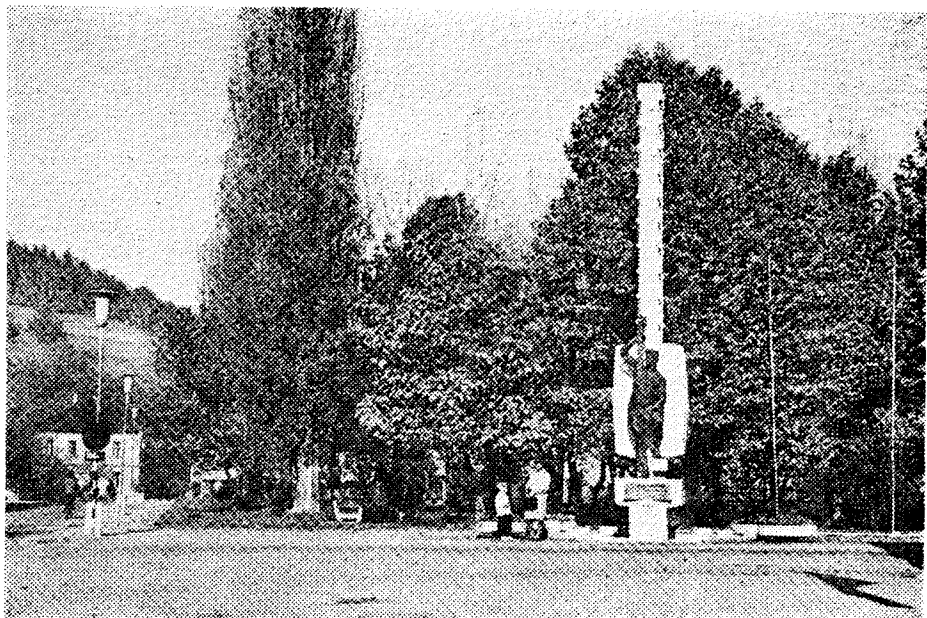
Ti predpisi iz osnutka zakona o združe- nem delu nudijo borcem, invalidom in svoj- cem padlih borcev možnost, da svoje delo in imetje združijo z drugimi delavci ter izboljšujejo svoj družbeni in ekonomski položaj.

ZAGOTOVLJENI OSEBNI DOHODEK

Velikega pomena za zagotovitev material- ne in socialne varnosti delavca je predpis iz 115. člena (in še nekaterih drugih). Z njim je vsakemu delavcu v združenem delu za- gotovljen minimalni osebni dohodek. V osnutku zakona je predviden celotni meha- nizem izplačevanja minimalnega osebnega dohodka.

Zato ni potrebno, da bi zagotovljeni oseb- ni dohodek regulirali posebej. Toda formu- lacije in definicije iz zakona o združenem delu je treba upoštevati pri izvajanju 3. čle- na zakona o borčevskem dodatku, ki veže višino borčevskega dohodka tudi na zago- tovljeni osebni dohodek.

4. JUL. 10. avgusta 1976

Slovenj Gradec

ZAPISI IZ NAŠE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

Maščevalni bes je požgal Reko ob Idriji

»Ogenj, ogenj!« Srhljiv krik, ki na kmetih pomeni eno največjih nesreč. Kadar gori domačija, vaščani pozabijo na vse stare prepire in sosedje, najboljši pa tudi »mrzli«, hitijo s polnimi vedri gasit. Kajti ogenj, tak neukročen, združuje ljudi prav zaradi njihovega prvobitnega strahu pred tem grozljivim elementom.

In prav s takim strahom je okupator med vojno hotel naše ljudi spraviti na kolena. Če bi bili okupatorjevi vojaki samo malo psihologi, bi vedeli, da na tak način dosežejo prav nasprotno.

Reka pri Cerknem. 10. junija 1944. Nemški vojaki so tega dne požgali vso vas, tako da so od kakih 20 hiš ostale kolikor toliko ceje le tri. Pa še te so bile ožgane.

Nemški vojaki so si takšno obliko kaznovanja v Reki pri Cerknem izmislili samo zaradi enega, dobro odmerjenega, partizanskega strela in šopa partizanskih potrdil, ki so jih našli pri Andreju Podreki.

Danes, 32 let po tem dogodku, je Reka pri Cerknem na novo pozidana vasica. Zivljenje teče po vaško, idilično, le vaščani upravičeno negodujejo, ker jim še doslej niso napeljali električnega toka. A vse kaže, da bodo končno tudi v Reki dobili tok, tak »ta pravi« in ne le tistega iz agregata, ki jim sedaj daje luč v dolgih nočeh.

V tej mirni idrski vasici zdaj torej ni videti nobenih posledic tistega usodnega junijskega dneva, pa tudi vaščanov, ki so požig doživeli, je vedno manj. Tisti, ki pa so bili takrat žrtve okupatorja, pa morajo ob vprašanju, kako je tedaj bilo, kar precej časa brskati po spominu...

PARTIZANSKA SVINČENKA ZADENE

Tudi 73-letna Katarina Obid z Reke 5 nam ni mogla zgodbe povedati kot »iz to-pa«. Toda, potem ko je nekaj časa preskakovala v mislih iz dogodka na dogodek, se je počasi vživela v tisti čas in po-doživela vso grozo.

Nemci so 8. junija prišli iz Grahovega, iz Baške grape. Šli so skozi vas, popoldne pa so se vračali. Začeli so požigati senike po senozetih, ker so se umikali. Partizani so bili namreč povsod naokrog in so jih pošteno vznemirjali. Senike so zažgali zato, da bi se v dimu umaknili.

Toda kljub temu je partizanska krogla zadela nekega Nemca v vrat. Vojak je menda pozneje umrl in morda so Nemci tudi zaradi tega pozneje naredili maščevalni pohod.

KAKO REŠITI UJETEGA BORCA?

Katarina Obid se spomni, da je bil zunaj vasi skrit nek partizan. Nemci so ga ujeli in ga zvezanega pripeljali v vas. Katarina Obid je prav takrat prišla mimo. Ko je videla partizana in Nemce, se je hotela srečanju izogniti. Bala se je neprijetnih vprašanj. Toda neki Nemec jo je nagovoril in to v dobri slovenščini.

»Ali poznaš tega človeka,« jo je vprašal. Obidova ga še nikdar ni videla. Naj to

reče? Ne! Obsodila bi ga na smrt. Zbrala je pogum in izmikajoče dejala:

»Na videz ga poznam. Pogosto hodi pomagat po kmetijah. Za hrano.« Nemec ji je verjel. Vendar je Obidovi ukazal, naj zapreže voz, nakar so ji iz hleva vzeli še dve ovci, prašiča, dve svinji in pa junca, ki so ga pred časom pustili partizani. Nemci seveda niso vedeli, da je junec partizan-

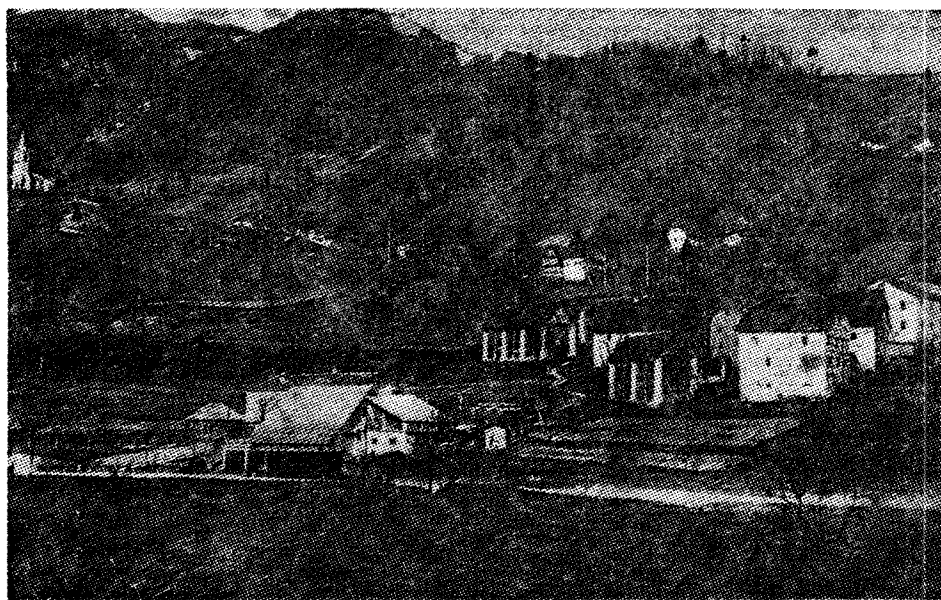
Reka (iz malce drugega zornega kota) danes

ski. Obidova je morala zapreči vola in odpeljati vse skupaj na Bukovo. Nemci so korakali zraven, za voz pa so privezali ujetega partizana. Pozneje je Obidova zvedela, da so tega moža, ki se ji je ves čas z očmi zahvaljeval za življenje, menda izpustili. Še do danes pa ne ve, kdo je to bil in ali je vojno preživel.

PARTIZANE HRANIJO ANGLEŽI

V Bukovem so ji živino odvzeli. Hoteli pa so ji vzeti tudi vola in voz. Prosila je, če vola lahko dobi nazaj. Pa so ji rekli, naj gre na komando. Najpametneje bi bilo vola in voz pustiti in čimprej izginiti. Toda, kaj bo kmet brez vola? In Katarina Obid je tvegala. Šla je na komando. Dejala je, da brez vola ne more. Vrnili so ji ga, pa tudi voz.

Ni pa se mogla izogniti novim nepri-

Reka pred požigom

jetnim vprašanjem. Komendant ji je pokazal zemljevid, ves posejan z rdečimi pikami. »Partizani«, je dejal in pokazal na rdeče pike.

»Videla sem, da je bil ves zemljevid posejan s temi pikami,« se je nasmehnila Obidova, »ampak toliko jih spet ni bilo. Pa sem Nemca kar pustila, prepričana, da so partizani res povsod.«

skednje in hiše. Ljudi so izgnali ven iz vasi in jim zapretili, da najmanj eno uro ne smejo nazaj v svoje domačije. Prepovedali so jim tudi, da bi šli k cesti, kamor so, takoj, ko so našli Podrekova potrdila, odgnali Andreja Podreko in ga pri priči ustrelili.

NEVARNI PAPIRJI V BLAZINI

Vse to okrog partizanskih potrdil je še bolj prestrašilo Katarino Obid. Kdo v vasi pa teh potrdil ni imel? Tudi ona jih je imela. In spravljeni so bili v prevleki blazine v otroški postelji. Kaj bi bilo, če bi jih okupator našel? Gotovo bi se znesel nad njo, morda celo nad otroki. In tako je s tresočimi nogami stopila iz sobe, polne pobesnelih Nemcev, v kamro, kjer je bila omenjena blazina, vtaknila roko vanjo in potegnila ven nevarni šop potrdil. Tiščala jih je v roki, ko je stopila spet v sobo in upala, da nihče ne bo vprašal, kaj skriva. Imela je srečo.

Vas je že gorela. Vaščani so se obupani umaknili iz vasi in z grozo gledali svoje domačije, kako jih požira ogenj. Kot zadnji so Nemci zažgali še hišo Obidovih in pa sosedovo, tisto, kjer so imeli svoj štab esesovci. Razumljivo. Preden se obe komandi nista umaknili iz omenjenih hiš, ju tudi zažgali niso. Ko pa sta se obe komandi umaknili, so Nemci kmalu vas zapustili. Še prej so pokradli, kar so mogli, česar pa niso mogli odnesti s seboj, so razbili, poškodovali...

»Edino ta šivalni stroj sem uspela rešiti,« je rekla Katarina Obid, »še zdaj ga imam.«

LE TRI HIŠE NISO POGORELE

Sicer pa tri hiše v vasi niso pogorele, Obidova, tista, v kateri je bil esesovski štab in še ena. Vaščani namreč kljub vsem groz-

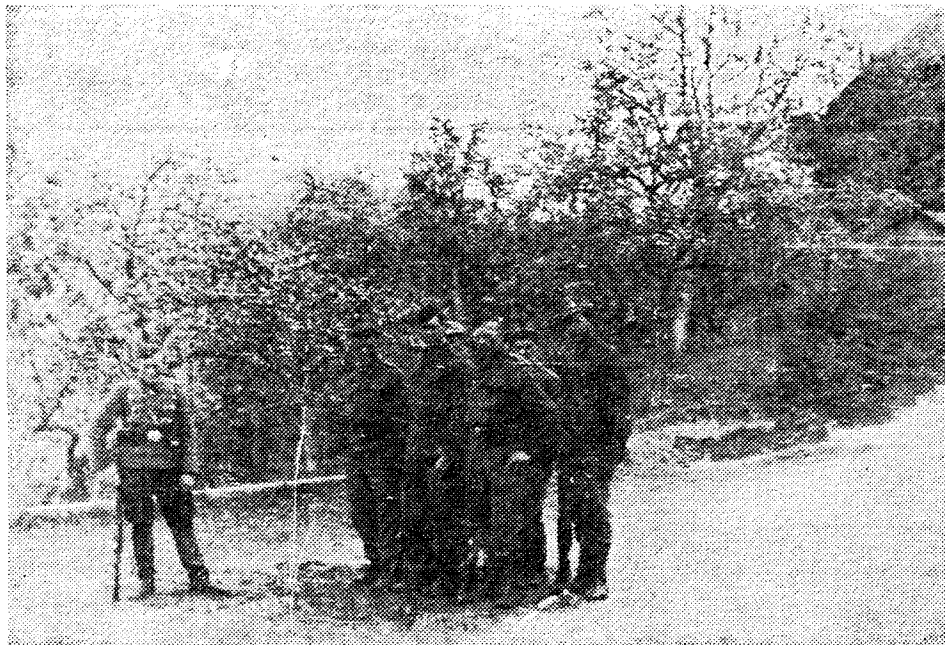

Katarina Obid se še natančno spomni požiganja, saj so Nemci imeli štab v njeni hiši

njam niso mogli gledati, kako gorijo njihove hiše polno uro. Takoj, ko je odšel zadnji okupatorjev vojak, so prihiteli v vas, začeli gasiti in reševati, kar se je rešiti dalo. Takrat so se šli tudi poklonit zverinsko umorjenemu Andreju Podreki.

Na srečo je bilo poletje in v preostalih treh hišah oziroma v na pol ožganih domačijah so vaščani nekako preživeli tiste strašne dni, ko jim je za prazen nič sovražnik zažgal domove.

ANDRAZ

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠANJEM

Iz katere enote so partizanski tovariši na tej sliki? Kje in kdaj je bil napravljen posnetek?

Partizani onesposobili hrastniški rudnik

PRIPRAVE NA AKCIJO

Zamisel za uničenje rudnika Hrastnik je zasnoval obveščevalec Zdenko. Rudnik je dobro poznal, saj je bil pred vstopom v partizane rudniški paznik. Izdelal je podoben načrt in se o dokončni obliki akcije posvetoval s prvoborcem Jurjem. K posvetu sta pritegnila še Dušana, nakar so skupno določili dan velike diverzantske akcije.

Pod Mrzlico je bilo več partizanov. Organizatorji akcije so zbrali devet prostovoljcev. Kljub temu, da je bilo med njimi več rudarskih veteranov, ni nihče slutil, da jih bo pot zopet zanesla v rudnik.

POT DO JAME

Izpod Mrzlice je krenila skupina, ki jo je vodil Zdenko, navzdol proti Bobnu in od tam na nasprotni Zrebljev hrib. Bila je temna noč. Odpiral se jim je lep pogled na razsvetljeno hrastniško dolino. Zgledali so se v migotajoče lučke, ki so jih nosili rudarji na poti v rudnik. Niti sanjalo se jim ni, da bodo noč preživel v rovu. Kolona, ki je šla v večjem razmahu, se je zbrala na posvet. Zdenko jim je šele sedaj povedal, da gredo minirat hrastniški rudnik. Vsi so novico z veseljem sprejeli, nekdo izmed njih pa je celo dejal: »Pa se bomo spet šli knapel.« Zdenko je razdelil naloge, nakar je maloštevilna kolona krenila proti cilju — proti ostriški jami. Pot je bila vedno nevarnejša, saj se je kolona bližala Hrastniku, kjer je bilo okrog 400 oboroženih nemških vojakov. Znano je tudi bilo, da so v nočnih urah Nemci pogosto postavljali zasede, zdaj na enem, drugič na drugem mestu.

Pod Slivcem so se fantje ustavili in čakali do desete zvečer, ko je nočna izmena rudarjev nastopila delo. Iz skupine sta se izločila Zdenko in Jur. Sezula sta si čevlje in se odplazila proti Ostriški jami, k vходу v rov. Njuna pot je bila naporna, saj sta morala priti neslišno do vhoda in pogledati, če je morda tam nemška zaseda. Z veseljem sta ugotovila, da je pot v jamo, kljub zaklenjenim vratom, za partizane skoraj že odprta. Vrnila sta se z veselo novico, misleč, da sta z nalogo zelo hitro opravila. Ostalim, ki so čakali, pa se je zdelo, da ju ni bilo nazaj celo večnost.

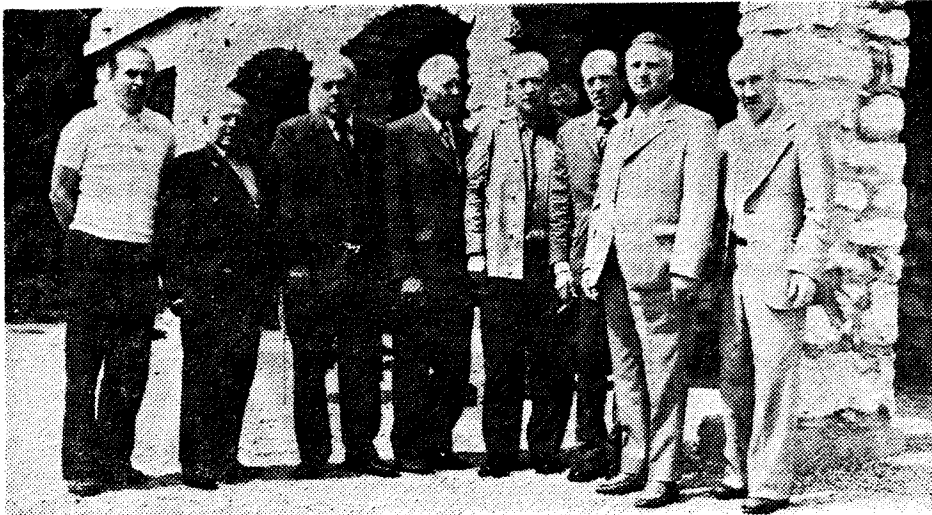
PO KLJUČE

Z Bojanom sta se odpravila v hišico v bližini rova, kjer je stanoval ključar. Miha in Niko sta se splazila do vhoda v rov in opazovala, če bi se slučajno v tem času pojavila nemška patrula. Ko sta se Zdenko in Bojan priplazila do ključarjevega stanovalja, sta ugotovila, da v bližini ni Nemcev. Njegova žena je mislila, da so prišli Nemci. Ko je ugotovila, da so partizani, je zatrjevala, da moža ni doma. Takoj je hotela priti luč, kar ji pa partizana nista dovolila, saj bi na ta način lahko opozorila Nemce na nevarnost. Končno sta le prišla do ključarja in zahtevala ključ. Nekaj časa se je izgovarjal, da ključa nima, potem ga je pa le izročil. Z Zdenkom je moral v jamo.

Občinski odbor Zveze združenj borcev NOV občine Hrastnik je organiziral, ob dvaintridesetletnici vdora partizanov v jamo Ojstro, srečanje udeležencev tega napada. Srečanje je bilo v gorski postojanki v Gorah.

Preživeli in drugi udeleženci srečanja so se spominjali dogodka, ko je devet partizanov, v noči med 16. in 17. avgustom leta 1944, izvedlo drzno akcijo v hrastniški dolini in uničilo rudniško jamo.

S to diverzantsko akcijo so partizani onesposobili hrastniški rudnik in preprečili Nemcem izkoriščanje premoga za dalj časa.

Udeleženci diverzantske akcije (od leve proti desni): Milenko Roš-Bojan, Jože Jerič-Miha, Avgust Povše-Dušan, Konrad Pevec-Zdenko, Maks Jakopič-Jur, Jernej Košir-Johan, Adolf Bremec-Bolte, Stane Hafner-Niko.

Bojan je čuval ključarjevo ženo v stanovanju in imel nalogo, da v primeru prihoda Nemcev, uniči ključarjevo hišo in tako zabriše sled akcije.

V JAMO

Partizani so krenili proti dvojnemu železnemu vratom osterške jame. Vrata so zaškripala in v notranjost je odšlo osem partizanov. Branko je z notranje strani zaklenil vrata in prevzel stražo nad ključarjem ter opazoval, če bi slučajno pretela nevarnost od zunaj. S ključarjem je imel težave. Sumljivo je pogledoval okrog sebe, tako da je bil Branko prepričan, da želi pobegniti v notranjost rova. Naenkrat je Branku prišlo na misel, da ima morda orožje. Njegova slutnja je bila upravičena, saj je pri njem našel samokres. Dobil ga je nekje na poti od stanovanja do vhoda v jamo.

Sedem partizanov je krenilo v osrčje jame. Spustili so se po 200 m dolgem vpadniku na osnovni horizont. Tam je Zdenko ponovno opozoril vse na njihovo dolžnost. Pohiteli so do glavnega križišča, od koder so odšli vsak v svojo smer.

Bolte je imel nalogo zastražiti zvezno progo Trbovlje-Hrastnik, od koder bi lahko pretela vsem velika nevarnost. V glavno križišče je pritekel za Zdenkom Dušan in se pognal v pisarno, kjer sta bila strelska

mojstra. Od njiju je zahteval, da pomagata minirati vodne črpalke na drugem horizontu. Težko je bilo priti do eksploziva. Jur je dal paznikom povelje, naj skličejo vse rudarje, ki so bili takrat na delu in jih pripeljejo na glavno izogibnico. Na pomoč so priskočili še Niko, ki je pripeljal rudarje iz južnega, Johan iz srednjega in Miha iz vzhodnega oddelka. Paznik je preštel vse zbrane rudarje in poročal Jurju, da so vsi rudarji navzoči. Bili so nadvse presenečeni ob pogledu na oborožene partizane in poslušali Jurja, ki jim je govoril o narodno-osvobodilni borbi. Nato so začeli spontano pomagati uničevati rudniške naprave. Vsi mlajši, sposobni za borbo, so bili mobilizirani. V jami je bilo okrog sto rudarjev, v partizane pa jih je odšlo trideset.

Med to akcijo sta pripeljali v jamo dve lokomotivi s kompozicijo. Partizani so ju zadržali in naročili strojevodjem, naj čakajo na nov ukaz. Johan je kontroliral glavni izhodni rov, medtem ko sta Miha in Niko tekla na obokano izogibnico in s pomočjo rudarjev pripravila eksploziv za miniranje strojnice in brezkončne vrvi. Jur je med tem časom tekel k vходу in vprašal Branka, če je zunaj kaj novega ter mu sporočil, da se bodo kmalu vsi vrnili, saj je bilo vse že pripravljeno za miniranje. Čas je priganjal, zato sta Jur in Zdenko spodbujala diverzante, naj nalogo čim hitreje opravijo.

Paznike in strelske mojstre je postalo pošteno strah, ko so videli, koliko eksploziva je šlo med vodno črpalke in strojnico. Začeli so prepričevati partizane, naj odstopijo od namere, ker so bili prepričani, da bo eksploziv uničil celo jamo in s tem tudi vse, ki so bili v njej. Če pa ne bi prišlo do uničenja, bodo eksplozijo slišali Nemci in zaprli izhod. Zunaj so že slutili, da v jami nekaj ni v redu, kajti lokomotive s premogom bi se morale že vrniti. Poslali so na ogled dva rudarja.

Ko sta slišala eksplozijo, sta o tem poročala pazniku, ki pa je bil aktivist. Dolgo časa ju je zasiljeval, delal zapisnik in ponovno spraševal, ker je slutil, da so v jami partizani.

EKSPLOZIJE

Vsi so se umaknili iz drugega horizonta, strelski mojster pa je potegnil žice za miniranje. Napeto so pričakovali eksplozijo in ugibali, kakšne bodo posledice.

Strašno je grmelo, vse se je treslo ter bobnelo. Rudarji so strmeli, bili so prepričani, da se bo jama sesula in da je to njihova zadnja ura. Luči so ugasnile, zrak je postal zadušljiv. Miniranje je uspelo. Dušan in Niko sta želela ugotoviti, kakšen je bil učinek. Napotila sta se k drugemu horizontu, a sta se kmalu vrnila, saj se je proti njima že valil gost, črn dim, rov pa je začela zalivati voda. Navdušenje je bilo nepopisno, takoj pa so tudi ugotovili, da lahko dim, ki se je valil iz drugega horizonta po zvezni poti proti Trbovljam izda akcijo. Morali so hiteti.

Pri glavni izogibnici so spustili bencinsko lokomotivo v 30-metrski jašek drugega horizonta, drugo lokomotivo pa po 60 metrov dolgem vpadniku osnovne proge na prvi horizont.

Ko sta Miha in Niko minirala strojne naprave in električni motor, ki žene glavno kolo pri brezzični vrvi, je zopet strašno zabobnelo. Tudi to miniranje je bilo mojstrsko izvedeno. Vse glavne strojne naprave so bile uničene, manjše pa poškodovane.

Pred odhodom iz jame so partizani naročili rudarjem, ki niso bili mobilizirani, da ne smejo zapustiti rova do izmene, to je do 6 ure zjutraj, kar so tudi storili.

NALOGA JE BILA OPRAVLJENA

Ključki so zopet zarožljali, partizani so zapustili rov, odpoklicali stražo in krenili z mobiliziranci in ključarjem proti Mrzlici. Bili so zadovoljni, saj jim je akcija uspela tako kot je bila zamišljena. Hrastniški rudnik je bil onesposobljen. S tem so Nemcem preprečili nadaljnje izkoriščanje premoga. Akcija je vili strah nemškim okupatorjem, zavedne Slovence pa vzpodbudila, da so še v večji meri sodelovali z NOB.

Spomine na to akcijo so v nedeljo, 15. avgusta letos v Gorah obujali vsi udeleženci, razen pokojnega Mirka Kovača-Branka, ki je pred letom dni umrl. Z enominutnim molkom so počastili njegov spomin in ugotovili, da je bila to ena najdrznejših akcij med vojno v Sloveniji. **MILENKO ROŠ**

V spomin na talce

Območje Gorij leži na rahli vzpetini zahodno nad blejsko kotlino. Vasi, ki so sestavni del današnje krajevalne skupnosti Gorij (kar deset jih je) so položene po vzpetini vse do obronkov mogočnih gozdnih masivov Mežaklje, Radovne in Pokljuke. V teh vaseh živi skoraj tri tisoč ljudi. Kraje povezuje med seboj 33 kilometrov slabih makadamskih cest.

V času med obema vojnama se je prebivalstvo v večini primerov preživljalo s kmetijstvom, drvarjenjem in prevozom lesa iz Pokljuke in Mežaklje. Peščica ljudi je bila stalno zaposlena na Kaconovi in Mulejevi žagi. Smeli bi reči, da so bili redki pa tudi najbolj srečni tisti, ki so služili kruh v kranjski industrijski družbi — današnji železarni na Jesenicah.

Posebno hudo je bilo v letih močne gospodarske krize. V letih 1929—1931 so mladi in močni pa zdravi fantje delali po cestah le toliko, da so dobili nekaj koruzne moke in da so lahko preživeli. Zdaj je bilo delo za ene zdaj za druge. Novih gradenj skoraj niso poznali. Tudi kmečkih gospodarstev niso obnavljali. Močni gruntarji so imeli v svojih gozdovih sicer dovolj zrelega lesa, toda iz »usmiljenja« ga niso sekali. Raje so živeli v črnih kuhinjah in na moč slabih stanovanjih.

Pa se je začelo obdobje, ko je prišel v Nemčiji na oblast Adolf Hitler, ko se je začel Veliki Reich naglo oboroževati in kovati načrte za svoje »velike pohode«. Železarna na Jesenicah je te priprave dobro občutila. Iz Nemčije so prihajala velikanska naročila za dobavo jekla. V železarni so potrebovali novih delovnih moči in Gorje so bile zakladnica dobre in pridne delovne sile. Vse več moč in fantov je dobilo delo v železarni. Tako pa so se tudi začele Gorje povezovati z jeseniškim proletariatom.

Poudariti velja, da je bila včasih pred vojno v Gorjah zelo razgibana kulturno prosvetna dejavnost. Tod so imeli pevsko društvo pa tamburaški zbor in telovadce in igralce, tudi godbo na pihala, bralno društvo; kdo bi vse našteval. Dandanes je precej drugače. Pevskega zbora ni več, ni tamburašev, zamrla je dramska skupina. Nov način in hitrejši tok življenja sta marsikaj spremenila. Ljudje so vse bolj zaposleni, ob večerih pa sedijo pred televizorji. Za sproščen pogovor med sosedi skorajda ni več časa.

Ob začetku okupacije so tudi v Gorjah mladi fantje vedeli, kaj je njihova dolžnost. Prav gotovo ni naključje, da je dala ta vas toliko prvoborcev (26), od katerih jih živi danes le še pet. V gozdovih je bilo vse več borcev za svobodo, po naših krajih vse več aktivistov in partizanskih akcij. Nemci so izvajali povračilne ukrepe. Eden takšnih je bil 28. avgusta leta 1941, ko so Nemci ustrelili pet talcev v Spodnjih Gorjah pod hribočkom Revovce. To je dan, ko Gorje praznujejo svoj praznik.

Središče Gorij

Vse to je bil šele začetek upora in začetek okupatorjevega nasilja. Mnogo gorjanskih mož in fantov je sodelovalo v znani decembrski vstaji leta 1941. Vstaja sicer ni uspela, toda partizanske vrste so postajale vse daljše.

Gorje so dale za svobodo velik krvni davek: 159 žrtev, med njimi 87, ki so padli v vrstah NOV, je bil rezultat okupatorjevega nasilja. Ljudje so morali v izgnanstvo, vrsta domačij je bila požganih.

Svobodo smo drago plačali. Lotiti smo se morali obnove. Ko danes ocenjujemo uspehe v Gorjah, smo lahko ponosni. Leta 1964 je bila s samoprispevkom kranjanc (ob 100-letnici stare Šole) zgrajena nova osnovna šola. Staro poslopje so preuredili za otroško varstvo. Dom »Par-

tizan« je dobil nov prizidek, gasilci so si zgradili nov dom, kupili novo motorno brizgalko...! Našteli bi lahko še druge delovne uspehe kot so samopostrežna trgovina, gostinski obrati, vrsta stanovanjskih blokov, ki jih je gradilo gozdno gospodarstvo Bled, pa cela vrsta zasebnih hiš, ki rastejo kot gobe po dežju.

Prijetna je ugotovitev, da kmet ni več suženj svojemu delu, da si pomaga s stroji.

Razumljivo je, da bo potrebno še marsikaj postoriti. Krajanje se bodo lotili urejanja kanalizacije in vodovoda na Zgornjih Lazih, ureditve pokopališča in ob vsem tem bo ostalo še precej nerešenih problemov. Toda z dobro voljo in zaupanjem v lastne sile, bo sčasoma urejeno tudi to. **JOŽE AMBROŽIČ**

Iz vaškega izročila je mogoče razbrati, da je vas Krivoglavice stara več kot dvesto let. Nekoč so bile v njej le štiri hiše in mlin na Lahinji. Vas je dobila ime po enem prvih naseljencev, ki se je pisal Krivoglav. Hiše v Dobravicah, Geršičih in Krivoglavicah so bile pred tridesetimi leti s slamo krite, v večini lesene. Aprila leta 1943 so Italijani delno porušili cerkev. Takrat je zgorelo v Dobravicah—Krivoglavicah trinajst hiš in gospodarskih poslopij, ki so jih zažgali Italijani.

Po vojni so prizadevni vaščani obnovili 26 poslopij v vseh štirih vaseh. Večina hiš je novih, nekaj pa so jih le obnovili. In vendar vasi po vojni niso zaživele, kot bi človek pričakoval. Samo ena hišna številka je nova in v primerjavi z obdobjem štirideset let nazaj, se je zmanjšalo število domačij skoraj za desetino. Ljudje so odhajali v tujino, domačije pa so propadale.

Vodstvo oficirske šole Glavnega štaba NOV in PO Slovenije v Črmošnjicah januarja 1944. (Od leve proti desni: namestnik politkomisarja Zivko Bernot, komandant Alojz Hostnik-Jovo in politkomisar Milko Goršič).

KRIVOGLAVICE, NAŠ PONOS IN NAŠA VEST

V letih 1943 je delovala partizanska oficirska šola Glavnega štaba Slovenije v Metliki, leta 1944 in 1945 pa je del tečajev oficirske šole deloval v barakah, ki so bile postavljene v gozdičku pri »Periščih« med Krivoglavicami in Geršiči in na »Lokah« pri Geršičih.

Nekdanji gojenci omenjene partizanske šole so se tudi v letih po vojni radi vračali v Belo krajino. To še posebno velja za 15. Belokranjsko brigado, katere odbor prireja vsako leto srečanje borcev brigade in drugih aktivistov ter prebivalcev Bele krajine. Da bi bila srečanja trdnjeje zastavljena, jih nekdanji udeleženci NOB povezujejo z delovnimi akcijami po vaseh metliške občine.

Letos je taka akcija asfaltiranje ceste do Krivoglavic. Akcijsko in moralno jo je podprl tudi iniciativni odbor oficirske šole nekdanjega Glavnega štaba Slovenije. Ni prijetno ugotoviti, da je včerajšnji »jerbas«, iz katerega se je hranilo na stotine partizanov, dandanes raztrgan in kar preveč pozabljen. V krajih, ki smo jih omenili, ostajajo voda in ceste resen problem. Da bi ljudje pospešili napredek svojih krajev, prispevajo v denarju in delu. Zdi pa se, da je vse to vendarle premalo. Kot že tolikokrat širom po naši domovini, bodo tudi tu priskočili na pomoč pripadniki JLA. V bližnji prihodnosti bodo menda zgradili most preko Lahinje.

Ob resnih problemih, s katerimi se ubadajo prebivalci teh krajev, prihaja tudi do hude krvi. Včasih se vendarle le ne morejo ljudje sprijazniti, da so dobili po vojni v vasi samo elektriko. Zeliyo, da bi bil mladim in starim zagotovljen siguren jutrišnji dan. Nenavsezadnje je treba vedeti, da so bili to prebivalci ob koncu vojne bolj revni kot so bili takrat, ko so se rodili. Omenjeni kraji so prispevali za svobodo veliko žrtev, saj je padel v NOB vsak deseti vaščan.

OFICIRSKA ŠOLA PRI GLAVNEM ŠTABU NOV IN POS

Krajevna skupnost Dobravice je po številu prebivalstva najmanjša, po površini pa največja KS v občini Metlika. Njenim prebivalcem je uspelo leta 1912 s skupnim delom in pomočjo občine izpeljati obnovitvena dela na električnem omrežju. Dve leti kasneje so z vztrajnim delom obnovili vaško pot, ki je bila izhodišče do asfaltirane ceste. Železniški tiri so bili edina zveza z ostalimi kraji, pa čeprav Dobravice nimajo postaje.

Zelje po boljši cestni povezavi s središči so se začele uresničevati šele letos. Z gramozom posuto vaško pot so oblekli v asfaltno preprogo. Za to se imajo kar v precejšnji meri zahvaliti Železniškemu gospodarstvu iz Ljubljane. Ko bodo zgradili še most čez Lahinjo in prišli do zdrave pitne vode, bodo lahko na svoja prizadevanja zelo ponosni.

V nedeljo 5. septembra bo v gozdičku med vasjo Krivoglavice—Geršiči tradicionalno srečanje borcev 15. SNOUB Belokranjske in nekdanjih gojencev oficirske šole GSS. Ko smo prebrali »Dobrovske novice« in iz

njih izbrskali zanimive podatke, smo se odločili nekaj več povedati o časih, ko se je tod kalil naš partizanski kader. O tem smo poklepetali s takratnim namestnikom politkomisarja oficirske šole Zivkom Bernotom.

Tovariš Bernot je prišel v oficirsko šolo iz Cankarjeve brigade, kjer je bil komisar in vodja AGITPROP. Bilo je to v letu 1943.

Oficirska šola pri Glavnem štabu NOV in POS v Beli krajini, skozi katero je šlo med vojno približno 4.000 gojencev, ni bila samo šola po potrebi; bila je dobro organizirana in močna vojaška enota, ki se je morala v primeru nevarnosti reorganizirati v obrambno enoto. O tem nam je tovariš Vinko Bernot pripovedoval:

»... Tečaji v oficirski šoli so trajali od treh tednov (v začetku delovanja šole), do

Zivko Bernot

dveh in treh mesecev. Gojenci šole so prišli neposredno iz svojih partizanskih enot, ki so jih poslale na šolanje. Pozneje so se tudi v enote vrnili.

Izbor kandidatov za oficirske šole je bil za sleherni partizanski enoto velika politična in vojaška odgovornost. Tečaji so imeli natančno določen program dela, politične vzgoje. Gojenci so sledili predavanjem o gospodarskem in političnem položaju v stari Jugoslaviji, v svetu, seznanili so se z osnovami marksizma, cilji naše oborožene revolucije in podobno. Šolali so se v različnih tečajih: minerskih, obveščevalnih, pešaških, intendantskih, višjeoficirskih...

Oficirski tečaj je bil prvenstveno namenjen izpopolnjevanju komandnega kadra. S povečanjem naše moči in števila partizanskih enot se je pokazala nujnost po enovitosti partizanske vojske — skupni strategiji.

V oficirski šoli smo zelo natančno spremljali razvoj in sposobnosti borcev. O slehernem smo po končanem tečaju napisali potrdilo z našo oceno. V njej smo tudi zapisali, za kakšne dolžnosti bi bil določen borec najbolj sposoben.

Ne, osipa v današnjem smislu nismo poznali. Imeli pa smo primere, da so naši gojenci padli v boju. Dogajalo se je tudi, da se je moral ta ali oni gojenec oficirske šole nemudoma vrniti v svojo enoto, kjer so ga potrebovali. Moral je pač zapolniti mesto padlega tovariša.

Starostne omejitve v oficirski šoli ni bilo. Sestav je bil enak kot v vseh partizanskih enotah. Tako smo imeli sedemnajst pa tudi petdeset let stare obveščevalce. Vsekakor pa komandir čete ni mogel biti zelo mlad, ker je bila za tako odgovorno dolžnost potrebna avtoriteta. In priznajmo, da le-tej včasih dajo moč tudi primerna leta.

Z NJIMI SO BILE ENOTE ŠE MOČNEJŠE

Po končanem NOB je ostalo v vrstah JLA veliko število nekdanjih gojencev oficirske šole v Beli krajini. V tem trenutku ne bi mogel zapisati natančne številke. Nekateri so že med vojno odšli v vojaške šole v Rusijo, po vojni pa na naše vojaške akademije. Tudi sam sem bil v teh šolah in vem, da so naši oficirski tečaji pri Glavnem štabu v marsičem prispevali k lažjemu delu na vojaških akademijah. Razumljivo, da ni mogoče primerjati pogojev šolanja med vojno in v svobodi. Toda vedeti je tudi treba, da je bil izbor kadra za oficirske šole med NOB izredno dober. Na tečaje so prihajali borci, ki so imeli že predhodno vrsto lastnosti, da so lahko postali komandanti, komandirji, obveščevalci...! V šoli so te lastnosti samo še »oborožili« in oplemenitili. Naši takratni gojenci so se zavedali odgovornosti pred borci njihovih enot, ki so jih poslali na šolanje, čeprav so jih težko pogrešali. Vedeli pa so tudi, da je znanje eno najmočnejših orožij.

O delu oficirske šole pri Glavnem štabu NOV in POS bi bilo seveda mogoče zapisati goro zanimivosti. Ne bi bilo odveč spregovoriti o odličnih predavateljih, tudi nekdanjih generalštabnih oficirjih in drugih strokovnjakih. Poleg delovnih uspehov v šoli bi lahko zabeležili vrsto uspešnih vojaških akcij, med katerimi se največkrat spomnim na minerce oficirske šole pri 9. korpusu. Gre za akcijo rušenja mostu v Baški grapi, ki je zavrla pošiljanje okupatorskega orožja in vojaštva...

Februarja leta 1944 je odšel tovariš Zivko Bernot na Primorsko, kjer je prevzel novo dolžnost v novo ustanovljeni oficirski šoli 9. korpusa. Na Primorsko je prišel oborožen z velikimi izkušnjami in nepozabnimi spomini na tovariše iz Bele krajine in krajev širom po Sloveniji. Zdaj, pred srečanjem v Krivoglavicah, se nehote sprašuje: koliko nas bo, ki si bomo po mnogih letih spet segli v roke?

SILVO TERSEK

Za resnico o zatiranju manjšine

Ponovno oživljanje pangermanskih teženj in politični pritisk na koroške Slovence je v ospredju zanimanja naše javnosti. Starejšemu rodu je ozadje dobro znano, manj pa o tem vedo tisti, ki niso živeli v času habsburske dinastije. Zato jim bo prišla prav knjiga Slovinci na Koroškem — Die Slovincen in Kärnten. Pripravila sta jo Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev, prodajo pa je prevzela založba Borec v Ljubljani.

Delo je namenjeno tudi svetovni in avstrijski javnosti, ki še dandanes poznata problem naše manjšine le enostransko. Pri tem gre predvsem za informacijo o avtohtonem naselitvenem prostoru in o podedovani domovini Slovencev. Nemškonacionalistične sile namreč zahtevajo ponovno štetje manjšine pod pretvezo, da naselitveni prostor koroških Slovencev ni dovolj določen. Zadeva je dokumentirano pojasnjena v poglavju Ljudska štetja in etnični razvoj na Koroškem, ki vprašanja ponazoruje grafično na priloženem zemljevidu. Skoraj nemogoče se zdi, kako je vladajoči razred, ki je imel v rokah gospodarstvo, znal v enem samem stoletju zmanjšati število slovenskih prebivalcev. »Civilizirana« Avstrija je to znala uradno prikazati z ljudskimi štetji. Leta 1848 (glej karto št. 2) je bila v tistem delu Koroške, ki je zdaj v okviru avstrijskih meja, Slovencev 90,8 odst., leta 1910 45,5 odst., v letu 1934 pa so jih našli samo 26,796. Kadarkoli so menili, da je germanizacija dosegla uspeh, so izvedli ljudsko štetje, da bi se zavarovali pred svetovno javnostjo. Pri tem so odkrili še kategorijo »vindišarjev«. Nadaljnja poglavja obsegajo vprašanja šolstva (s številnimi statističnimi podatki), zapostavljanje Slovencev v upravi, sodstvo, krajevne označbe in socialnogospodarske razmere. Sedemnajst zemljevidov rabi kot podrobnejše pojasnilo k posameznim poglavjem, za štiri strani pa je bibliografskih virov. Knjiga ne bi smela manjkati v nobeni šolski knjižnici, prav pa bo prišla tudi vsakomur, ki mu je pri srcu usoda naših koroških rojakov.

Cena v platno vezane knjige je 125 dinarjev.

POLDE VRBOVSEK

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

NA LADJI „OLDENBURG“

(BELI GALEBI)

V jaborih cvili in stoka vihar,
stresa jeklene vrvi,
čez nebes črne oblake podi
in riše v njih slike prečute noči.

Gluha in nema je naša resnica...
Sto mož je tišina objela,
kot da bi srca hrepenela
po pragu domače vasi.

Predani penečim valovom,
kljubujemo sili morja:
na daljni mi plovemo sever,
v mislih pa vsi smo doma...

Če z Arktika več se ne vrnem,
s teh belih, ledenih ravnin:
smihelski zvonovi zapojte
mi na vernih duš dan v spomin...

29. avgusta 1941
NEZNANI

Za neznanim avtorjem se nedvomno skriva nemški vojak, Slovec iz avstrijske Koroške, ki se je znašel na ladji Oldenburg, na plovbi na sever Finske ali Norveške. Seveda je to le domneva, ki se jo da razbrati iz pesmi same.

Še trije biseri s konference neuvrščenih

Ob zaključku pete konference neuvrščenih v Colombu, lahko z veseljem ugotovljamo ne samo, kako se je deželam v razvoju in neuvrščenim deželam povečal v svetu ugled in pomen, ampak tudi to, da je konferenca dvignila na površje, v predvsem političnem vzdušju »moškega« sveta, tri pomembna vprašanja, ki vsekakor sodijo, po svojem pomenu in prispevku k celotnemu reševanju problematike »tretjega sveta«, v sam vrh. Ali je k temu prispevalo naključje časovnega razvoja ali pa je vplivalo k bolj žlahtnejšim tonom konference dejstvo, da je bila gostiteljica ženskega spola, to prepustimo kronistom in zgodovinarjem. Nas zanima predvsem, katera so tista tri vprašanja. Z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da segajo v področje širšega pogleda na svet in civilizacijo in postavljajo stvari na pravo mesto, kajti ponuditi na konferenci prostor tudi vprašanju ženske emancipacije, vprašanju kulturnih dobrin in vprašanju komunikacijske emancipacije, pomeni, zavedati se, da brez enakopravnosti tudi teh treh področij, ne more biti enakopravnosti v celoti, se pravi na političnem, družbenem, gospodarskem in idejnem planu.

EMANCIPACIJA ŽENSK

Colombo bo imel posebno mesto v zgodovini še zaradi ene stvari, namreč zaradi mednarodnega seminarja o položaju žensk v deželah v razvoju. Seminar je pripravil nacionalni komite ženskih organizacij Sri Lanke in so se ga udeležile predstavnice več držav, med njimi tudi članice delegacij s pete konference neuvrščenih ali pa iz spremstva članov delegacij. Seminar je po zdravila predsednica komiteja ženskih organizacij Sri Lanke, gospa Ilasinge. Enega najvidnejših govorov na seminarju je imela

bilo mogoče, prav zaradi različnih osnov in družbenih ureditev, iz katerih so delegacije prihajale, vendar pa so besedila svetovnega akcijskega načrta, deklaracij in mnogih resolucij, kakršnakooli so že bila, vendarle utrla pot za razreševanje in usklajevanje tudi tega problema, ki se je pokazalo kot nujno upoštevanje za celotni svetovni razvoj. Osnovni problem, iz katerega se je želja po izmenjavi mnenj rodila in ki še vedno usmerja delovanje in reševanje vprašanja položaja žensk v svetu, je v tem, da se v vseh deželah čuti problem popolnega ena-

KULTURNI OBZORNIK

Jovanika Broz, ki je orisala položaj žensk v naši socialistični samoupravni družbi in osvetlila njihovo vlogo.

Seveda se možnost za seminar ni mogla pojaviti kot strela z jasnega, ampak si je utirala pot na mnogih govorniških odrih, tudi v Združenih narodih, še posebej polet pa je vprašanje ženske enakopravnosti dobilo v letu 1975, ki ga je generalna skupščina razglasila za mednarodno leto žensk in določila hkrati tudi že smernice raziskav na tem področju, ko je postavila tri temeljne cilje tega leta: pospeševanje enakopravnosti med moškimi in žensko, popolno integriranje žensk v vsa prizadevanja za gospodarski, družbeni in kulturni razvoj v posameznih državah in v mednarodni skupnosti ter priznanje pomembnosti prispevka žensk k razvijanju prijateljskih stikov med državami in krepitvi miru v svetu. V tem smislu so bile od leta 1972, ko je bil sklep sprejet, opravljena velika dela znanstveno-raziskovalnega, strokovnega in tudi političnega ter manifestativnega značaja v Združenih narodih kot v posameznih državah.

PROBLEM ENAKOPRAVNEGA SODELOVANJA ŽENSK V DRUŽBENEM ŽIVLJENJU

V tem duhu so govorile tudi predstavnice ženskih gibanj in društev na obeh svetovnih konferencah lanskega leta, v Mehiki, junija in Berlinu, decembra. Priti do popolnoma identičnih sklepov seveda nikjer ni

kopravnega sodelovanja žensk v družbenem življenju, dasiravno živijo v različnih družbenih sistemih, na različni razvojni stopnji in v različnih kulturah.

Čeprav segajo začetki ženske emancipacije, ki so bili prav zaradi pionirskega dela in težkih razmer, bolj podobni enostranskim zahtevam skoraj bojno razpoloženih sufražetk, nekaj stoletij nazaj v zgodovino, pa so šele v zadnjem času problemi žensk, ki, priznajmo, vendarle sestavljajo dobro polovico človeštva, postali problemi družbe kot celote. Svet je spoznal, da je spreminjanje sedanjega gospodarskega, političnega in družbenega položaja žensk neolčljivo povezan s prizadevanjem za preobrazbo celotnih svetovnih struktur. Mednarodna skupnost bi morala v tem smislu temeljiti, po načelih Listine Združenih narodov, na enakopravnosti in pravičnosti.

ŽENSK IN MOŠKI — ŽRTVE ISTIH TABUJEV

Ko stopa človeštvo v zadnjo četrtino dvajsetega stoletja, smo priče prevratom na vseh področjih človeškega življenja. V tem času se nova in nova ljudstva lotevajo oblikovanja sistema miru in socialne pravičnosti. Z bojem in odločnim delom je zatorej potrebno določiti, kakšen bo svet v prihodnosti. V sklopu takih razmišljanj, sta tudi obe lanske konferenci o ženskem vprašanju pripeljali do sklepa, da se ženska lahko osvobodijo samo po nacionalni in socialni osvoboditvi ljudstev, narodov in držav.

Ce podkrepimo naša razmišljanja in splošne sklepe še s svetovno literaturo, potem se moramo obrniti k eni največjih pisateljic našega časa s tega področja, ki se je celo življenje zagrizeno, načrtno in znanstveno raziskovalno ubadala s položajem ženske skozi zgodovino. Omeniti moramo francosko avtorico Simone de Beauvoir. Ta je že leta 1949, s svojo knjigo »Drugi spol« celemu svetu pokazala problem ženske s kompleksnejše strani. Opirajoč se na tisoč podatkov o položaju ženske v raznih zgodovinskih dobah in različnih delih sveta, je ustvarila delo, kakršnega ni še nihče. V knjigi ni več govora o boju za žensko emancipacijo, ki je že tu, temveč o današnji družbi, o položaju ženske in moškega v današnji situaciji, kjer sta oba žrtvi istih tabujev in nevdržnih mitov. Pri podiranju le-teh, se pravzaprav majejo stebri družb.

Ženska je bila tekom tisočletij s svojo »večno ženskenostjo«, ki je prešla v pomen tabuja, obravnavana in ožigosana kot nekaj »drugega«. Problem ženske emancipacije pa ne bi imel v naših okvirih nobenega smisla, če bi namreč domnevali, da bremene ženske usodni fiziološki, psihološki ali ekonomski faktorji. V dokaz se pisateljica poslužuje teorij, ki so jih razvile biologija, historični materializem in psihoanaliza. Prako ponazorili dokaznih materialov in podatkov, se dokopljajo do sklepa, ki potrjuje žensko realnost in ponuja v rešitev problema konstruktivni predlog. Za rešitev ženskega problema je potrebna sprememba ne le vzgoje ali družine, temveč celotne družbe in sicer v socialnem, moralnem in psihološkem pogledu.

Njen aksiom, ki si ga je postavila v najresnejši mladosti, je kot aksiom kasnejših deklaracij Združenih narodov in so ga ženske s svojim ravnanjem potrdile kot edino pravičnega. Glasi pa se takole: Prepričana sem, da ženska danes lahko izbira, odloča, uresničuje vse in uspe v vsem, kar hoče. Treba je le, da zares ve, kaj hoče.

POLOŽAJ ŽENSK V PROCESIH DRUŽBENEGA ODLOČANJA RAZKRIVA POLOŽAJ ŠIROKIH MNOŽIC DELOVNIH LJUDI

Prav ta aktivnost, ki edina lahko rodi sadove, je značilna za žensko osvobodjanje današnjega časa. Se posebno barvo pa ta aktivnost dobiva v naši družbi, kar naglašajo v svojih govorih tudi vse jugoslovanske predstavnice na konferencah, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem v državnem ali svetovnem merilu. Tako je lani Vida Tomšič v Mehiki očrtala in poudarila vlogo naše žene in seveda tudi njeno izkušnjo v času narodnoosvobodilnega boja in v povojni graditvi socialističnega samoupravljanja. To so tiste izkušnje, ki so širšega pomena za uveljavljanje popolne enakopravnosti spolov kot tudi popolnega sodelovanja delovnih ljudi pri upravljanju svojih stvari. Prav položaj žensk v družini, pri delu in v procesih družbenega odločanja razkriva položaj širokih množic delovnih ljudi in je pokazatelj družbenega napredka in socialnega položaja v različnih državah.

Na položaj žensk, čeprav ne smemo pri tem pozabiti, da so tudi moški žrtve izkoriščevalnih sistemov, prav gotovo vpliva razvoj gospodarskega in družbenega napredka in mednarodnih odnosov, ki bi morali težiti k odpravljanju kričečih razlik. Za mesto ženske v naši družbi pa je velikega pomena prestrukturacija prebivalstva in vključevanje žensk v vrste delovne sile in ne nazadnje pravice po ustavi iz leta 1974, da delavci sami odločajo o sredstvih, pogojih in sadovih svojega dela. Delitev dela in vloga v družbi nista po spolu, saj je delo glavna ustvarjalna potreba vsakega človeka.

V luči takih pogledov je izzvenel tudi govor Jovanke Broz v Colombu. V njem je naglasila predvsem potrebo po miru na svetu, da bi se ljudstva rešila iz zaostalosti in postala gospodar lastne usode na temelju enakopravnih političnih in gospodarskih odnosov. Le v takih razmerah se lahko ustvarja tudi enakopravnost med spoloma, v enakopravnem aktivnem sodelovanju pri graditvi lastnega razvoja in ustvarjanju pogojev za enakopravno življenje. Omenila je tudi pomanjkljivosti, ki delno še zavirajo popolno osvoboditev žensk, npr. pomanjkanje družbene pomoči pri večstranski obveznosti žensk. Vendar pa je poudarila, da svetovni razvoj brez vključevanja ženske vanj, ni mogoč. Ženske so v svojih prizadevanjih dosledne in to doslednost bo potrebno upoštevati, saj ne gre za »ženske muhe«, ampak za nujnost svetovnega razvoja kot celote.

KOMU KULTURNE DOBRINE

Drug zanimiv problem, ki ga je osvetlila peta konferenca neuvrščenih držav in ki prav tako ni ravno od včeraj, pa je vpra-

šanje kulturnih dobrin dežel v razvoju in neuvrščenih, ki so raztrosene po raznih galerijah in muzejih vsega sveta. Vprašanje, ki ga je pred svetovno javnostjo postavil dr. Silva, direktor Nacionalnega muzeja Sri Lanke, kar v imenu vsega tretjega sveta, je precej razburil prizadete ustanove, tako zelo razburil, da resitev tega vprašanja enostavno odlagajo in čakajo, ne brez strahu, na uradno zantevo, ki jo lahko sproži prav konferenca v Colombu.

Na eni strani zantevajo prizadete države nazaj svoje kulturno bogastvo, predvsem tistega, ki nosi v sebi ustvo določene nacionalne kulture, čes da je svetovni imperanzem neupravičeno odnasal iz dežele, ali v prejšnjim stoletjih celo ropal, eksponate neprecenljive vrednosti za samobitnost nekega naroda, po drugi strani pa se galerije in muzeji zagovarjajo, da so to predmeti, ki so jin doon v dar, na tak ali drugačen način in da se po statutih pravih lahko vrača le tiste predmete, ki ne ustrezajo originalu, so ponaredek ali močno poskodovali. V neki točki se zde zagovorniki teh muzejskih zbirk neomajni. Trde namreč, da je prvobitna funkcija muzeja v tem, da hrani tudi tuje kulture, ne le kulturo lastnega naroda. Esponate, ki so pod vprašajem pa so oni na nek način tudi izrgali propadanju, in ne naznanje bi se s tem zrusil popoln sistem vrednosti nekega muzeja.

Kako se bodo problemi reševali, bomo videli čez čas, dejstvo pa je, da se je začel proces dekolonizacije tudi na področju kulturnih dobrin in ne le gospodarsko političnem. To pa je verjetno tisto najvažnejše, ki bega ne le lastnike muzejskih eksponatov, ampak tudi vlade, ki so te muzeje ustanovile in zlasti še celotni sistem, ki je vse to dejanje tekom zgodovine dopuščal. V tem smislu gre tu za velika vprašanja, ki v temlju pretresaajo in lahko pretresejo nek določo in do sedaj veljaven sistem.

KOMUNIKACIJSKA EMANCIPACIJA

Ne nazadnje je Colombo prinesel še eno veliko novico, namreč, da se je ustanovil nov pool, se pravi informacijska agencija. Tako se je s se večjo zagnanostjo uresničila alternativna potreba načina medsebojne povezanosti neuvrščenih dežel, kajti nobena dvoma ni, da je eden poglavitnih elementov moči v današnjem svetu tudi tehnologija množičnega komuniciranja in pretoka informacij. Na ta način je poleg že obstoječe agencije Tanjug, ki je omogočala dosti večji pretok informacij kot ostale agencije katerekoli druge svetovne družbe, v veliki meri pripomogla k hitrejši rešitvi bistvenega elementa vsake emancipacije, se pravi prav elementa množične komunikacije.

V tem primeru gre za dvojne stvari, za pospeševanje prakse in teorije hkrati, ki naj bi se istočasno razvijali in kontrolirali in po potrebi korigirali. Bistveno pri tem je pospeševanje lastnega razvoja množične komunikacijske infrastrukture in usposabljanje potrebnih strokovnih kadrov, po drugi strani pa za razvijanje lastnega pristopa, lastne množične komunikacijske teorije, ki naj bi nudila naprednejše rešitve glede razvoja in uporabe sodobnih množično komunikacijskih sredstev. Na podlagi tega pa bi se razvijala še ustrezna metodologija raziskovanja te problematike.

Tako bi se vpliv potrošniške kulture razvitih dežel, od koder prihajajo komunikacijski sistemi, ki s svojo tehnologijo nehoti vsiljujejo tudi svojo miselnost, omejila oziroma je ne bi bilo, vloga lastnih množično komunikacijskih sredstev, kot člana v razvoju materialno-ekonomske družbene baze in razvoja njene ideološko-kulturne nadstavbe ter medsebojne pogojenosti, pa bi se dopolnjevala in dialektično razvijala v sklopu celotnega družbeno-političnega sistema in njegovih ciljev.

NEVA MUZIC

Literatura: Studija o Simone de Beauvoir (Naši razgledi); Poročila s konferenc v Mehiki in Berlinu in iz Colomba, Teorija in praksa. 7/8, 1976.

PREBERITE V

7 D

Kamni so spregovorili
Hiša zanimivih srečanj
Oveli encijan
Gospodovski spomini

ZAKAJ?

Fotografija s svetovne razstave novinarske fotografije v Amsterdamu letos.

Posnetek: E. Selhaus

OBCINSKI IN KRAJEVNI PRAZNIKI

GORJE PRI BLEDU

Dne 28. avgusta 1941 so nacisti ustrelili v tem kraju prvih pet talcev.

RADOVLJICA

Dne 28. avgusta 1941 je odšla v partizane večja skupina občanov.

KOPRIVNA

Dne 28. avgusta 1941 so se tukaj odigrali najhujši boji Koroškega oddela, ki je zadrževal nemške kolone, da niso prodrle v osvobodeno Sclčavo.

SEŽANA

Dne 28. avgusta 1941 se je pojavila v Gornji Branici prva skupina partizanov, ki je pomagala zadržati upor po Krasu, Brkinih in Vipavski dolini.

ZGORNJA KUNGOTA

Dne 1. septembra 1944 so partizanske enote uničile žandarmerijsko postajo.

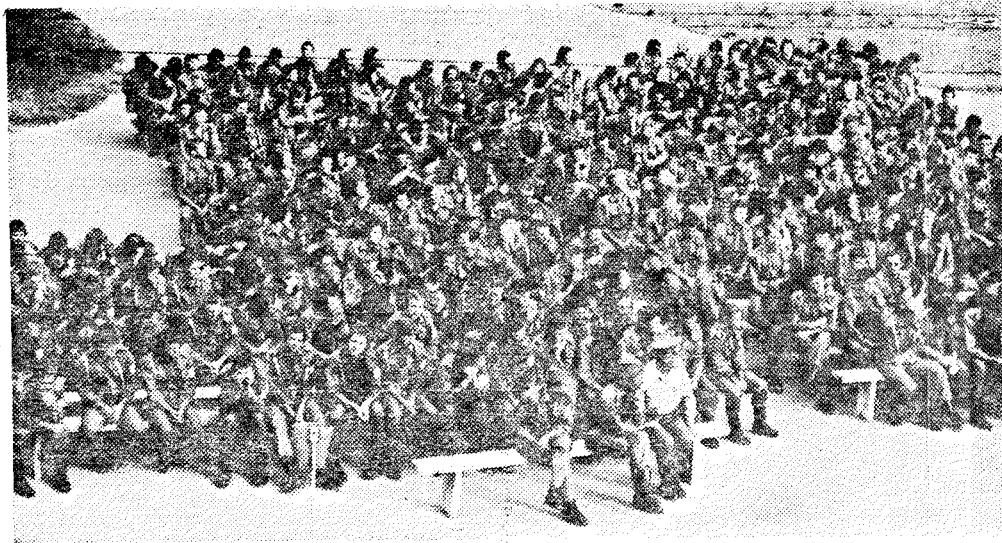
tlej so se lotili vaških poti in cest. Koder včasih ni bilo mogoče priti niti z vozom, danes vozijo avtomobili vseh velikosti. — Koliko brezplačnih ur je opravila samo mladina, koliko prevozov in koliko drugih del so opravili ljudje z borci na čelu, ne štejejo.

Enako je bilo pred dvema letoma, ko so se odločili pri šoli dozidati novo stavbo. V šoli ni bilo prostorčka, v katerem bi se lahko mokri prezeblji otroci preobuvali na toplem. Zdaj imajo tak udoben prostor. V novem delu so še garaže, v prvem nadstropju pa velika dvorana za sestanke in prireditve. Tako kot pravijo, med brati je nova stavba ocenjena na 65 starih milijonov, porabili pa so jih le dvanajst, ki so jih sami zbrali; vse ostalo je brezplačno delo in material. Član ZB NOV Franc Plantan iz Podljubna, ki je vodil vsa dela, je s svojim delom sam prispeval vrednost najmanj dva milijona starih dinarjev!

Za to gradnjo, ki je v celoti rezultat njihovih prispevkov in dela, so dobili nekaj pohval, denarja pa nobenega...

Zdaj imajo v delu gradnjo vodovoda za vsa naselja. Pobudniki in organizatorji tega načrta so spet člani borčevske organizacije.

Pri vsem tem pa borci ne pozabljajo na družbenopolitične obveznosti, na ohranjanje tradicij NOB, na spomenike, obeležja, na dostojne proslave zgodovinskih dogodkov in dni, na tovariška srečanja. Pri-

V Centru za vojaško izurjenje študentov, ki je na Pokljuki, je z uspehom zaključila svoje delo letnikov. Skupina starešin pod poveljstvom tovariša Špira Nikovića je po zgoščenem programu v za boj proti morebitnemu napadalcu. Nobenih težav ni bilo z vojaško disciplino in studentje s naloge. Veliko pozornost so posvetili tudi političnemu delu in športni dejavnosti. Osnovnim org predloge za sprejem skoraj petdesetih mladincev v ZKS.

govoriti o odcepitvi od matične organizacije.

Prav gotovo lahko pričakujemo, da bo pod organizacijskim vodstvom predsednika Zvonka Brinarja in sekretarja Milka Kača delo v organizaciji dobro zaživelo.

DARKO NARAGLAV

ŠTORE

ODLIKOVANI BORCI

V počastitev dneva vstaje slovenskega naroda 22. julija je Združenje borcev NOV Store imelo v Domu železarjev na Teharjah svečano sejo odbora, na kateri je predsednik Milko Starc orisal pomen praznika in naše borbe za osvoboditev. Ob tej priložnosti je posameznim zaslužnim članom podelil odlikovanja predsednika republike, ki so jih sprejeli za zasluge v NOB in povojni graditvi naše socialistične samoupravne družbe. Odlikovanja so prejeli: Red republike z bronastim vencem: Sivka Martin, Red zasluge za narod s srebrno zvezdo: Kovač-Bukovec Gabrijela, Stor-Turnšek Alojzija, Stravs-Ovčina Jožica, Ulaga Avgust, Vrtovec Anton, Red dela s srebrnim vencem: Melanšek Anton, Stefančič Pavel in Markovič Rajko, Medaljo za hrabrost: Jelenc Alojz, Kočman Jože, Strašek Stefan in Zajc Peter ter Medaljo za zasluge za narod: Voga-Grubin Ljudmila.

R. MARKOVIC

JESENICE

DEJAVNOST BORČEV- SKE ORGANIZACIJE

V torek, 13. tm., je bila na Jesenicah razširjena seja predsedstva ZZB NOV Jesenice, na katero so bili vabljeni tudi predsedniki, tajniki in predsedniki odborov za LO pri krajevnih organizacijah ZB NOV. Poklonili so se spomenu pred kratkim

umrlega prvoborca Karla Kozarja in poslali protestno pismo republ. odboru ZB NOV proti avstrijski raznarodovalni politiki do koroških Slovencev.

Razprava je potekala o družbenopolitični aktivnosti predsedstva in krajevnih organizacij. Podana je bila tudi končna ocena letnih skupščin v krajevnih skupnostih. Krajevne organizacije so v večini zelo aktivne in članstvo ZB pozitivno vpliva na stanje v KS. Posebej so govorili tudi o aktivnosti članov ZK v borčevskih organizacijah.

Potrjeni so bili sklepi in iz teh izhajajoče naloge po vprašanju družbene samozasčite v občini. Nekateri odbori so že dopolnili odbore za LO in sprejeli načrte za delo. V tem smislu bodo dopolnili statute in pravilnike tako v KS kot v družbeno političnih organizacijah. Odbori ZB NOV naj še tesneje sodelujejo z odbori za LO in sveti KS, da bi delo takoj steklo in da bi dopolnila čimprej sprejeli.

Analizirali so tudi predlog obč. družbene plana za leta 1976—1980. Potrebni bodo povečani napor, da bi dosegli tak gospodarski razvoj kot ga plan predvideva, kajti od tega zavisi tudi napredek v naši občini.

Sprejeli so tudi sklepe o udeležbi članstva in občanov na proslavi vstaje in odkritju spomenika v Dražgošah. Dalje je bilo tudi govora o občinskem prazniku 1. avgusta.

AL.

RADOVLJICA

PREVERJANJE USPOSOBLJENOSTI ENOT CIVILNE ZAŠČITE

Po programu usposabljanja pripadnikov in enot civilne zaščite za 1976. leto je občinski štab civilne zaščite organiziral od četrtka 10. do sobote 12. junija dopolnilni pouk z vajo za preizkus znanja ekip prve pomoči enot civilne zaščite iz vseh OZD in KS v radovljiški občini.

Na blejskem vadišču pri domu Partizana so sodelovale ekipe iz Bohinja ter z blejskega in gorenjskega območja. Ostale ekipe

Ta fotografija je nastala konec maja na Golici, kamor so se povzpeli planinci brežiške gimnazije. Zgrešili so pot. Med tavanjem so našli na dva ljubezniva graničarja iz karavle na Planini. Pokazala sta jim, kod naj hodijo. Na vrhu Golice so se spet srečali in v spomin je ostala fotografija. Mladi planinci so se spomnili na vrle graničarje ob njihovem prazniku. — Besedilo in foto: FANIKA ILC

BIRČNA VAS

BORCI VEDNO PRVI V AKCIJAH

Ob letošnjem praznovanju dneva vstaje je krajevna organizacija združenja borcev NOV Birčna vas pri Novem mestu prejela plaketo zveznega odbora združenja borcev Jugoslavije kot priznanje za vsestransko prizadevnost članov te organizacije za splošen napredek krajevnih skupnosti in nadvse uspešno prenašanje tradicij NOB na mladi rod. O delu z mladino in ostalimi občani sem se razgovarjal s tajnikom organizacije Jožetom Ratajem.

»Na kratko bi povedal, da člani borčevske organizacije v svoji aktivnosti po vojni nismo popustili, le prenesli smo jo na drugo področje. Res je, v vseh krajevnih organizacijah in krajevnih skupnostih so na vodilnih mestih člani borčevske organizacije. Oni so pobudniki vseh akcij na območju krajevnih skupnosti. Obenem moram povedati, da se nam drugi občani radi pridružijo, ker vidijo, da gre za njihov napredek. Zlasti moram pohvaliti našo mladino. Naj bo delovna akcija, proslava ali prireditev, mladina vsakič prispeva svoj največji delež. Pri mladih imamo tudi najbolj plodno njivo za sprejemanje in razvijanje tradicij NOB.«

»Pomagaj si sam...« je geslo, ki je pri 1300 krajanih domala edina investicijska postavka. Ko jim je pred leti crkala električna, so se odločili za visok krajevni samoprisk. S tem denarjem in delom krajanov so obnovili električno omrežje in napeljali industrijski tok. Po-

reditve borcev so obenem množične prireditve vseh krajanov. Revolucionarnost, porojena med NOB, prekaljena v štirih letih narodnoosvobodilnega boja v Birčni vasi žanje uspehe tudi v povojnih letih, ker borci svoje aktivnosti niso odložili na pokojninski zapeček.

P. ROMANIC

ŽALEC

AKTIVI ZRVS

Med novimi nalogami pri krepitvi družbene samozasčite in SLO je zelo pomembno ustanavljanje aktivov zveze rezervnih vojaških starešin v večjih delovnih organizacijah in ustanovah. Tako kot drugod po Sloveniji je združenje rezervnih vojaških starešin tudi v žalski občini posvetilo ustanavljanju aktivov posebno pozornost. Po krajevnih skupnostih se je akcija ustanavljanja aktivov že začela. Med prvimi so ustanovili aktiv v Tekstilni tovarni Prebold. Pred dnevi je namreč iniciativni odbor za organiziranje aktivov ZRVS sklical ustanovno sejo, kateri je prisostvovalo večje število vojaških starešin. Po izvolitvi predsednika in sekretarja aktiv ter še tričlanskega vodstva, so si zadali okvirne naloge njihovega delovanja. V prvi vrsti bodo pomagali pri utrjevanju obrambnih priprav in uveljavljanju družbene samozasčite med člani kolektiva. Prav tako pa bodo skrbeli tudi za širjenje literature ter sodelovali z množičnimi organizacijami. V vsakem pogledu bodo svoje delo in naloge prilagajali osnovni organizaciji v krajevni skupnosti tako, da v nobenem primeru ne bo mogoče

10. nadaljevanje

Kot izvoljeni odposlanec SCVPB je sodeloval na zasedanju Zbora odposlancev slovenskega naroda. Takrat mi je dr. Igor povedal, da so pošiljke sanitetnega materiala s Primorske prispele v kritičnem času za SCVPB, ko

so bile zveze z Ljubljano in Novim mestom večkrat pretrgane. Mimogrede: zasluga dr. Igorja je, da sem kot nepovabljeni gost prisostvoval Zboru odposlancev slovenskega naroda. Dr. Igor me je povabil, rekoč, da kot star partizan zaslužim, da od blizu

spremljam delo prvega slovenskega svobodno izvoljenega parlamenta. Ob vhodu v Sokolski dom je dr. Igor pokazal neki papir in dejal, da je za oba. Za ta nepozabni doživljaj sem dr. Igorju še danes hvaležen.

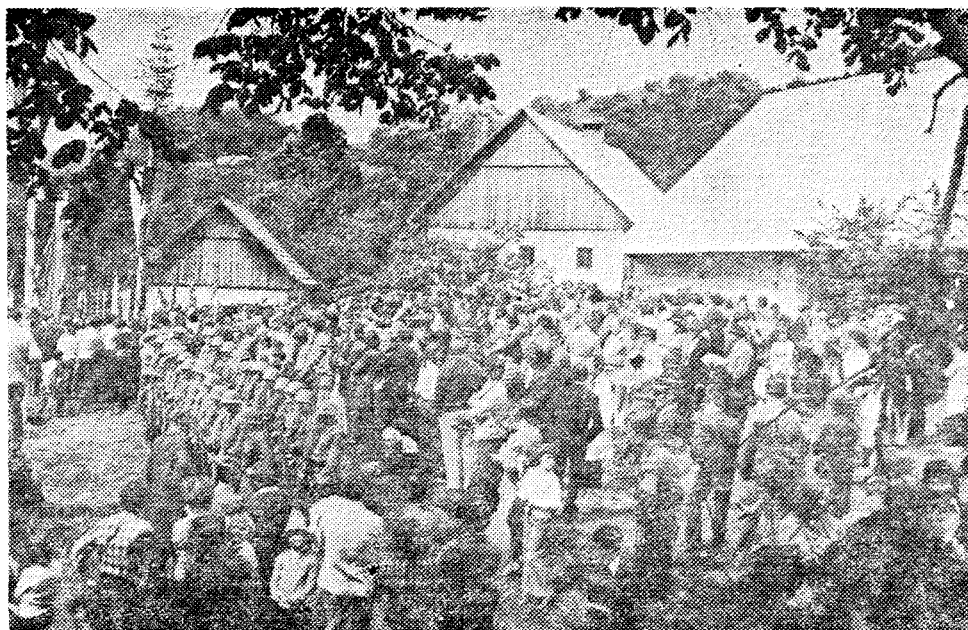
Zivljenje v Utah je potekalo v glavnem brez nezdob

Iz snežniških gozdov

Piše: JOŽE OBLAK - SIME

oje dele tudi druga generacija študentov prvih
ogramu v šestnajstih dneh usposobila te mladince
identje so z največjo zavzetostjo opravljali svoje
vnmim organizacijam na terenu je vodstvo poslalo
Besedilo: NIKOLA OSTOJIC
Foto: MARJAN KOLEMBRANT

Množica borcev in drugih občanov se je zbrala pred Mrzlikarjevo domačijo na Otaležu,
kjer so v nedeljo odkrili spomenik 37 padlim borcem Gradnikove brigade.

Foto: JANEZ JERAM

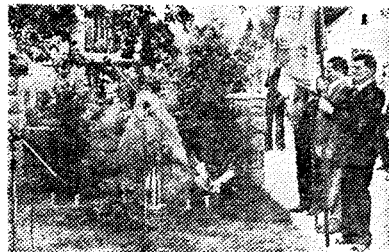
IZ NASIH KRAJEV

LJUBLJANA — Nase uredništvo prejema iz številnih slovenskih občin poročila o protestnih zborovanjih in kopije resolucij v zvezi z ravnanjem avstrijske policije med nedavnimi manifestacijami neonacistov na Koroškem. Zaradi pomanjkanja prostora resolucij ne moremo objavljati, pač pa se trudimo, da bi s svojimi sestavki podkrepili tisto, kar je v njih izraženo.

BOHINJ — Na planini Uskovnici je planinsko društvo Srednja vas v Bohinju priredilo 1. avgusta zbor planincev radovljjske občine. Z njim so počastili občinski praznik. Kulturni spored so izvedli pevci KUD Triglav iz Srednje vasi, folklorna skupina istega KUD ter godba na pihala iz Gorij in KUD Tomaž Godce iz Bohinja. O tem smo pisali že v št. 32, toda poročilo je vsebovalo več netočnosti, ki jih ni zagrešilo naše uredništvo.

STARE ZAGE — Sodelavci nekdanjega ekonomata Slovenske centralne vojne partizanske bolnišnice so odkrili svoji enoti spominsko ploščo. Ekonomat je bil v tem kraju od marca 1943 do osvoboditve. Slavnostni govornik, politični komisar te enote, Cveto Pelko je v govoru še posebej poudaril pomen konference v Colombu in poudaril podporo koroškim Slovencem v boju za obstoj.

SENTJUR PRI CELJU — Ta občina je 22. t.m. slavila svoj praznik. Osrednja proslava je bila v krajevni skupnosti Prevorje. Slavnostni govornik je v imenu udeležencev najostreje obsodil protislovensko dejavnost na Koroškem.

V Skalski dolini pri Velenju so 15. t.m. odkrili spomenik prvoborcu Otu Mavrerju-Skali, ki je padel kot partizan leta 1942.

Foto: LEOPOLD MEH

CRNA NA KOROŠKEM — V Strmem bregu pod Belo pečjo so 22. t.m. slovesno odprli obnovljeno partizansko bolnišnico B-11, ki je delovala od avgusta 1944 do februarja naslednjega leta. V njej so se zdravili borci 14. divizije in koroških enot. Poimenovali so jo po njenem nekdanjem vodji Anici Tomažin-Pepci, ki je bila tudi navzoča. Objekt je odkril njegov nekdanji graditelj Karel Mlačnik, ki je sodeloval pri obnovi.

BLEJSKA DOBRAVA — Občani Blejske Dobreve se pripravljajo tudi letos na svoj krajevni praznik, ki bo 28. avgusta. Osrednja proslava bo v nedeljo, 29. avgusta. Ob 10.30 bo sprejem gostov, med katerimi bodo tudi krajanje iz pobratenih Grgarskih Raven, nato bo sledil govor, mladinci bodo pred spomenik položili venec in zatem bo še kulturni spored. Ob 11.30 bodo predali v uporabo (ob paradi gasilcev) novi cisterni.

A. L.

DOLENJA TREBUSA — Šestindeset tabornikov odreda Snežniški ruševci iz Ilirske Bistrice je taborilo v tem kraju, ki je znan po tradicijah iz NOB. Taborniki so hoteli pomagati kmetovalcem in ljudem, v sosednjih krajih, ki jih je prizadel potres.

P. NIKOLIČ

OTALEŽ

V SPOMIN 37 PADLIM BORCEM

Pri Mrzlikarjevi domačiji nad Otaležem v idrijski občini se je zbralo 22. t.m. veliko število borcev, občanov in mladine s Primorskega. Slovesnost je bila posvečena odkritju spomenika sedemindesetim padlim borcem 5. bataljona Gradnikove brigade. Slavnostni govor je imel nekdanji komisar 31. divizije in komisar Gradnikove brigade Ivan Franjo-Iztok. Ko se je spomnil žrtev, je dejal, da so ti borci izgubili življenje po krivdi izdajstva, ki sta ga zakrivila nekdanja jugoslovanska majorja, okupatorska hlapca. V kulturnem sporedu so sodelovali: maldina z Otaleža, skupen pevski zbor iz Cerkna in Otaleža ter godba na pihala iz Idrije. Častni vod JLA je izstrelil salve ob odkritju. Iz logaške občine je prišla osemčlanska delegacija borcev s štirimi prapori; Mrzlikarjevi mami, dobrotnici mnogih partizanov, so izročili spominsko darilo.

FRANC JERINA

RADLJE OB DRAVI

PRIZNAVALNINE BORCEM NOV

Skupščina občine Radlje ob Dravi bo letos potrebovala za usklajitev odloka o priznavalninah s predlogi občinskih združenj borcev NOV v koroški regiji vsega 773.000 dinarjev oziroma kar 77 odstotkov več sredstev kot v preteklem letu.

V tej koroški občini so lani v ta namen porabili 438.000 dinarjev, v občinskem proračunu pa so letos predvideli le 14 odstotkov več. Zdaj je seveda vprašanje, kje dobiti manjkajoča denarna sredstva. Pomoč pričakujejo iz republiških virov, saj upajo, da jim bo republiški komite dodelil potrebna oziroma manjkajoča denarna sredstva, da bodo tako lahko vsaj malce izboljšali materialni položaj nekaterih borcev.

F. HOVNİK

BUKOVICA — ŠINKOV TURN

MLADI IN TRADICIJE NOB

Razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij, je pomembna naloga naše organizacije ZB NOV. V tem smislu prizadevno delujejo mladi našega kraja, organizirani v OO ZSMS in smučarskem društvu. Prav mladi so dali pobudo, za pohod po poteh NOB. Tako so člani smučarskega društva in OO ZSMS organizirali v lanskem in letošnjem letu »POHOD PO POTEH PARTIZANSKE RAŠICE«, ki je vodil mimo spomenikov borcev Rašiške čete, novega obeležja postavljenega v spomin padlemu partizanu Stanku Gregorcu, dalje mimo obeležja padlim partizanom voglanskega terena, skozi taborišče Rašiške čete, Vrha Staneta Kosca, Razglednega stolpa, planinskega zavetišča na Rašici in spomenika padlim vaščanom Dobena. Ob tej priloiki so položili vence in cvetje k obeležjem NOB in obujali spomine na NOB.

Mladi so tudi organizirali partizanski pohod 1. maja, za krajevni praznik pa so organizirali gozdni tek in udeležbo na praznovanju občinskega praznika na Rašici.

ANTON KOSEC

DOPISNIKI NAM POROČAJO

so se pomerile v Radovljici na kampu pri letnem kopališču.

Za razliko od prejšnjih let, ko so v usposobljenosti in znanju prednjačile ekipe iz delovnih organizacij, so se tokrat najbolj izkazale ekipe iz krajevnih skupnosti. Med 67 sodelujočimi je bila najuspešnejša ekipa prve pomoči iz KS Stare Fužine, ki je zbrala 133,17 točk, druga po uspešnosti je bila ekipa Radovljice I. s 131,67 točkami in tretja ekipa iz KS Ljubno, ki je zbrala 129,33 točk. Vselej dobra ekipa osnovne šole dr. Josip Plemelj z Bleda je s 126,83 točkami zasedla 4. mesto, za njo pa se je na pe-

pomenili tudi o nalogah, ki jih čakajo to jesen. Hkrati so predlagali oziroma potrdili predloge za napredovanje v višji čin, o problematiki aktivov in o akcijah v zvezi z nabavo praporov. Poročilo o dosednji realizaciji in o potrebah po dopolnitvi letošnjega delovnega načrta je prebral predsednik Vinko Ustar. Povedal je, da so zadovoljni z dosedanjimi uspehi, da jih čaka še veliko dela pri vzgoji in izobraževanju kadrov. O delovnih nalogah sta spregovorila tudi Rudi in Matjaž Piškur ter predsedniki aktivov ZRVS.

SVETISLAV NIKOLIČ

STARI TRG

PRVIČ KRAJEVNI PRAZNIK

V Starem trgu pri Slovenjem Gradcu so prvič imeli krajevni praznik. Spominja jih na ustanovitev Kmečkega izobraževalnega društva pred 74 leti, ki je budilo narodno zavest. Ob tej priložnosti so počastili tudi 100-letnico Cankarjevega rojstva. Člani dramske sekcije so uprizorili dve njegovi deli. Poleg skupin iz domače občine sta v kulturnem sporedu sodelovala tudi baletna skupina ljubljanske opere in moški pevski zbor Vres iz Prevalj. Predsednik občinske skupščine inž. Ivan Uršič je desetim krajanom izročil odlikovanja, ki jih jim je podelil predsednik Tito za uspešno družbeno-politično delo, svet krajevnih skupnosti pa je podelil šest priznanj vzornim kmetijskim kooperantom.

ADOLF ANKON

TRBOVLJE

USPEŠNO OPRAVLJENE NALOGE

Dne 16. t.m. je bila v Trbovljah razširjena seja občinskega odbora Zveze rezervnih vojaških starešin. Analizirali so uresničevanje sklepov 32. seje predsedstva in se

Edina nesreča, ki se je pripetila, se je zgodila Radku (Radko Zumer, Ljubljana, "lica Jana Husa 1) vodniku prve čete 1. bataljona Tomšičeve brigade, ki je bil ranjen v levo nogo 26. aprila 1943 pri napadu na belogardiste v Nemški vasi na Blokah. Pa pustimo besedo o tem Radku: »Moja prestreljena noga se ni hotela dolgo zaceliti, zlasti ne tam, kjer je krogla izstopila. Nekega dne sem prosil Majdarja (Janez Mihelič iz Babne police), naj mi pomaga, da bi prišel do kuhinje, kjer bi malo posedel in pokramljaj s tovariši. Majdar me je nepričakovano spustil, moja ranjena noga pa me ni hotela ubogati in zato sem padel na loncec, v katerem se je kuhala srnjak. Posoda se je prevrnila na ranjeno nogo tako, da sem poleg rane dobil še hudo opekline, ki se ji še danes precej poznau.

V septembru 1943 so bili v bolnišnico sprejeti:

3. septembra: Mario, bivši italijanski karabinjer, v partizanih od februarja 1943, bорец 1. čete 1. bataljona Tomšičeve brigade;

7. septembra: Francka Rebolj-Olga, partizanka TV-18;

8. septembra: Anton Kurenčič — Matajur, iz 1. čete 3. bataljona Gradnikove brigade, ranjen 2. septembra; Anton Malešič — Franc, iz 2. čete 2. bataljona Tomšičeve brigade, ranjen 2. septembra; Franc Berce — Tiger, iz 1. čete 3. bataljona Šerčerjeve brigade, ranjen 2. septembra; Maks Šinkovec — Tiček, iz 3. čete 3. bataljona Šerčerjeve brigade, ranjen 2. septembra; Mirko Lokar — Mirko iz 3. čete 2. bataljona Tomšičeve brigade. Miha Bizjak —

Kovač, iz 1. čete 4. bataljona Šerčerjeve brigade; Ludvik Lavrič — Ludvik, iz 1. čete 4. bataljona Šerčerjeve brigade; Ivan Tratnik — Johan, minerski vod 1. bataljona Tomšičeve brigade, Marija Podobnik — Marija, iz 3. čete 4. bataljona Šerčerjeve brigade; Ciril Kramar — Brodar, iz 2. čete 2. bataljona Šerčerjeve brigade.

Zadnji je bil sprejet v vojno bolnišnico Tomšičeve brigade 15. septembra 1943 Jože Jakopin — Bolte iz 2. čete 1. bataljona Šerčerjeve brigade, ki je bil ranjen 13. septembra.

Ranjenci, ki smo jih sprejeli 8. septembra, so bili ranjeni v zelo težkih borbah Tomšičeve, Šerčerjeve in Gradnikove brigade 14. divizije na Krvavi peči s 3.000 italijanskimi vojaki in belogardisti.

(se nadaljuje)

PREBERITE

OBVESTILO

Borce Tomšičeve, Serčerjeve, Bračičeve, Šlandrove in Zidanske brigade ter Jeseniško-bohinjskega, Koroškega, Koroškega in Motoriziranega odreda 4. armade, ki so se v maju 1945 udeležili osvobodilnega pohoda na Koroško, koroške aktiviste, prijatelje koroških Slovencev in dobre knjige obveščamo, da je pred prodaja knjige Francija Strleta »VELIKI FINALE NA KOROŠKEM« zaradi povečane naklade podaljšana do 5. oktobra.

Knjiga »VELIKI FINALE NA KOROŠKEM« bo obsegala 440 strani in vezana v polno platno stane v prodaji samo 160 dinarjev. Naročite jo lahko neposredno pri avtorju Franciju Strletu, novinarju iz Ljubljane, z vplačilom po položnici na žiro račun številka: 50100-620-107-140-71500-3767/10 pri Mestni hranilnici ljubljanski. Dobili jo boste po pošti, najkasneje do 15. oktobra 1976.

V NEDELJO PRI REKI SAVI V RIBČAH

Krajevna skupnost Ribče in združenje borcev Kresnice vabijo borce in aktiviste NOV, ki so med vojno prehajali preko reke Save v Ribčah iz Štajerske na Dolenjsko in v obratni smeri, na odkritje spominskega obeležja. Slovesnost bo v nedeljo, 29. avgusta, ob 10. uri pri reki Savi v Ribčah, ob nekdanji domačiji Podreber.

KURIRJI IN VEZISTI NA SREČANJU V MIRNI NA DOLENJSKEM

Odbor kurirjev in vezistov NOV Slovenije bo tudi letos ob 35. obletnici vstaje in prazniku občine Trebnje organiziral srečanje kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Slovesnost bo v nedeljo, 5. septembra, v Mirni na Dolenjskem, ob 9.30.

Nekdanji partizani bodo v dneh med srečanjem obiskali družine, ki so v tem delu Dolenjske v največji meri sodelovale s partizanskimi kurirji in vezisti.

Mladina PTT podjetja bo hodila po transversalni poti kurirjev in vezistov NOV. Le-ta je speljana od Gancanov v Prekmurju, kjer je padel narodni heroj Kovač, do Slavnika, nekdanji najjužnejši partizanski TV postaji. Z mladino bodo odšli na pot tudi radioamaterji.

Pokrovitelj srečanja je podjetje za PTT promet Novo mesto. Na dan srečanja borcev bo pošta Mirna na Dolenjskem žigosala poštno pošiljke s priložnostnim žigom.

Odbor sporoča, da osebnih vabil ne bo, kljub temu pa pričakuje, da se bo srečanja udeležilo veliko nekdanjih kurirjev, telefonistov, radiotelegrafistov, predavateljev, tehniških partizanskih tečajev, članov radijskih delavnic 99D in drugi.

TOVARIŠICE, KI BODO POTOVALE NA SREČANJE V ŠIBENIK!

Nekdanje politične jetnice, ki so 25. in 26. septembra letos vabljene na srečanje v Šibenik obveščamo, da je tja najugodnejše potovati z vlakom, ki odpelje iz Ljubljane ob 18. uri in 27 minut. Cena prevoza v eno smer je 140 din, na zadnje potrdilo o prejemu pokojnine pa je 50% popust. Mogoče je rezervirati spalnik. Za prvi razred spalnika je treba od-

šteti 150, za drugi pa 100 dinarjev; pri tem ni popusta.

Vse, ki nameravajo potovati v Šibenik s tem vlakom, prosimo, da to sporočijo najkasneje do 15. septembra na naslov: Komisija za nekdanje politične zapornike, internirance in izgnance pri RO ZZB NOV Slovenije, Vrtača 11, Ljubljana. Tako bomo lahko rezervirali zadostno število sedev za potovanje. Rezervacijo spalnika je treba naročiti posebej.

Tovarišem iz Šibenika, ki pripravljajo to srečanje, smo posredovale naslove vseh, ki so bile vabljene na lansko srečanje, 20. septembra v Ljubljani. Če katera pomotoma ni prejela vabila, pa sodi v to skupino, naj se obrne za informacije na gornji naslov, ker je prispevek potrebno vplačati do 1. septembra.

Komisija za nekdanje politične zapornike in izgnance pri RO ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Vrtača 11

NEKDANJIM SLUŠATELJEM OFICIRSKE ŠOLE V BELI KRAJINI

Petnajsta SNOUB Belokranjska pripravi vsako leto, prvo nedeljo v septembru srečanje. Le-to je povezano z delovnimi akcijami KS občine Metlika.

V praznovanje se je letos vključil tudi iniciativni odbor oficirske šole GSS Slovenije. Oficirska šola je v letih 1943-1944 in do konca vojne delovala s 121 tečaji slušateljev in stalnega sestava v šoli v Metliki in barakah v gozdčku med vasjo Krivoglavice-Geršiči.

Srečanje nekdanjih slušateljev-tečajnikov iz stalnega kadra oficirske šole bo v nedeljo, 5. septembra, ob 10.30 v vasi Krivoglavice pri Metliki. Udeležencem bo govoril generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok. Ob tej priložnosti bo tudi ustanovljen stalni odbor oficirske šole GSS. Vsi prijatelji Bele krajine nasvidenje v Krivoglavici!

PETEGA SEPTEMBRA V ČEPOVANU

V sodelovanju z združenjem borcev NOV v Čepovanu vabimo na tradicionalno tovariško srečanje preživele bolnike in osebje bolnišnice 9. korpusa SVPB-Pavla ter njenih okrevališč Jageršče in Vrše. Srečanje bo petega septembra letos v Čepovanu.

Zelimo, da bi se srečanja udeležili vsi bivši terenci in sodelavci iz vseh okoliških vasi, ki so sodelovali z bolnišnico na Vršeh. Ob tej priložnosti bomo obiskali tudi nekatere bolne in ostarele sodelavce.

Omenjenega dne, med 10. in 11. uro se bomo zbrali v gostišču Savle. PRIPRAVLJALNI ODBOR

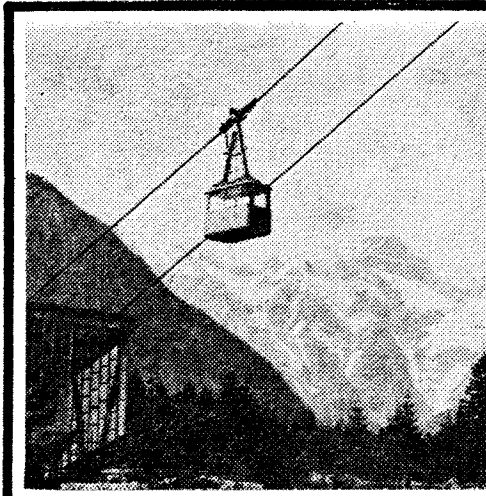
SREČANJE BORCEV GUBČEVE BRIGADE

V soboto, 4. septembra, ob 14. uri bo v Račjem selu pri Trebnjem tradicionalno srečanje bivših borcev Gubčeve brigade. Po kulturnem programu bo izročena namenu tovarna keramičnih plošč, ki je nov delovni uspeh trebanjske občine.

V petek, 3. septembra, ob 18. uri bo v galeriji likovnih samorastnikov v Trebnjem odprta prodajna razstava slik arhitekta Borisa Kobeta. Razstava, ki nosi naslov »Po poteh Gubčeve brigade« bo odprta do 26. septembra.

Vabimo nekdanje borce Gubčeve brigade in svojce padlih, da se srečanja in ogleda prodajne razstave udeležijo v čimvečjem številu.

ODBOR BORCEV GUBČEVE BRIGADE

SESTAVIL: KOPRIVŠEK	ZBIRKA PREDPISOV	GRENČICA	ZMOČENOST	PREBIVALEC TRATE
NEMŠKI FILOZOF				
SHARIF				
ŠAHOVSKA FIGURA				
AMORET				
KOLIBA				
ISAAC ASIMOV				
RISAL: JAK	KAR PLAŠI PTICE NA POLJU	VRSTA VINA	INSKRIPCIA KONEC STRANICE	ERBIJ NASILNIK
BLISK				TINE NOVAK LADO TROHA
DEL TROLEJBUSA				M.IME
JUDOVSKE DUHOVNIK				JADRANSKA LUKA HRVAŠKO MESTO
AMERICI			TEKOČA ZACIMBA KRAJ PRI MORAVČAN	GORA V SVICI MESTO V ITALIJI
IGLAR				ŠPANIJA SEKANJE
HRVAŠKI PETROL			NASTOPIJO V CIRKUSU ASTATIN	
LUPA				DEDIČ
KIS				HABERL

Nasi severni sosedje so zadnje čase spet privlekli na dan neke teorije o »prastrahu« pred Slovani. Slovenski narod pa pozna prastaro resnico, da se boji, kdor ima umazano vest. Svoje ravnanje z našo manjšino morajo pač nekako opravičiti pred svetom. Tudi tistih njihovih »junakov« iz Hitlerjeve vojske, ki jim zdaj odkrivajo spomenike, je bilo strah pred Slovani, ko so se maja 1945 umikali čez Karavanke. Na sliki, ki nam jo je poslala naša bratka Pavla Knez iz Dobovca, je najbrž kak vrli hajmatdinovec: preoblekel se je v milorjubno slovensko kmetico, da bi se lažje pretihotapil mimo naših patrolj.

REGRES ZA AVTO

G.I., Ljubljana

Vprašanje: Ste borec od leta 1941 in 60% invalid zaradi spodnjih okončin. Zanima vas, kakšno možnost imate do regresa pri nakupu osebnega avtomobila.

Odgovor: Vojaški invalidi, pri katerih so spodnje okončine okvarjene za 60%, imajo pri nakupu avtomobila na domačem trgu enkrat v šestih letih pravico do regresa v višini 30% od osnove. Osnova za določitev regresa pa je prodajna cena avtomobila jugoslovanske proizvodnje do 1000 cm. V slučaju nizkih rednih dohodkov, se regres lahko poveča še za 10%. Zahtevo za pri-

dobitev regresa je potrebno vložiti pri Republiškem komiteju za varstvo borcev NOV in vojaških invalidov.

DODATEK ZA TELESNO OKVARO

K.F., Izola

Vprašanje: Ste prvoborec iz leta 1941 in starostni upokojenec od leta 1969. Leta 1973 ste bili operirani na grelu in ste s tem dobili telesno okvaro. Zanima vas, ali ste upravičeni do dodatka za telesno okvaro.

Odgovor: Po statutu skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SRS imajo pravico do denarnega nadomestila za telesno okva-

ro le zavarovanci, to je osebe, ki so obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovane. Ker ste vi upokojenec s starostno pokojnino, vam tako nadomestilo ne pripada.

DRUŽINSKA POKOJNINA IN INVALIDNINA

J.J., Slovenske Konjice

Vprašanje: Rojeni ste bili leta 1921, vaš mož pa je bil do februarja letos vojaški invalid tretje skupine, takrat pa mu je bila priznana I. skupina invalidnosti. Prejemal je tudi ortopedskega dodatka ne boste upravičeni, medtem ko bo družinska pokojnina znašala 70% (če ste edini član družine) pokojnine, ki jo je prejemal vaš mož.

koncem aprila letos umrl. Zanima vas, kolikšno družinsko invalidnino in posmrtnino boste prejeli po njem in tudi, kolikšna bo družinska pokojnina.

Odgovor: Družinska invalidnina se odmerja po številu družinskih članov. Če je samo en družinski član, to se pravi vi, bo znašala družinska invalidnina 3393 din letno, posmrtnina pa bo enaka dvomesečnemu znesku osebne invalidnine, ki jo je mož prejemal pred smrtjo. Do ortopedskega dodatka ne boste upravičeni, medtem ko bo družinska pokojnina znašala 70% (če ste edini član družine) pokojnine, ki jo je prejemal vaš mož.

O TAJNOSTI LJUDSKE OBRAMBE V OZD SGP „GORICA“ NOVA GORICA

DELAVCI – NOSILCI TAJNOSTI

Problematika s področja varovanja tajnosti obrambnih priprav v Splošnem gradbenem podjetju »Gorica« Nova Gorica in njegovih samoupravnih organih in temeljnih organizacijah združenega dela je bila predmet raznih obravnavanj in diskusij, kar govori o aktualnosti tega vprašanja, iz njih izvirajo v praksi različno vodenje in različen odnos do omenjene problematike, ob hkratnem iskanju odgovora na vrsto aktualnih vprašanj.

Odgovor na vsa ta vprašanja in dileme bi lahko v bistvu povzeli takole: ne more biti govora o učinkoviti obrambi, če so njeni elementi znani nasprotniku, oziroma če obrambne priprave niso popolne in če ni zagotovljena njihova tajnost glede na morebitnega napadalca. Glede na to, da je splošna ljudska obramba enotna in nedeljiva, to popolnoma zadeva tudi obrambne priprave v Splošnem gradbenem podjetju »Gorica«, ne glede na nekatere posebnosti teh priprav v primerjavi s pripravami oboroženih sil.

Varstvo tajnosti in dvigovanje varnostne kulture sta torej sestavni in neločljivi deli obrambnih priprav vsakega organa in organizacije, kjer teko omenjene priprave. To je nujno potrebno predvsem zaradi stalnega intenzivnega zanimanja tujih obveščevalnih služb na splošno, zlasti pa zanimanja obveščevalnih služb in drugih sil morebitnega napadalca za vse te priprave; da bi k obrambi pritegnili delavce, ki so s tem postali nosilci pomembnih tajnih podatkov ljudske obrambe; zaradi velike fluktuacije ljudi v SGP »Gorica« Nova Gorica, kar še bolj povečuje število nosilcev tajnih podatkov; zaradi odhoda številnih vojaških obveznikov na začasno zadrževanje v tujini; zaradi živahnih poslovnih, turističnih in drugih stikov s tujimi partnerji in s tujino, ter zaradi podobnih problemov in dejstev, da bo od tega, koliko se nam bo posrečilo ohraniti pred nasprotnikom v tajnosti svoje načrte in namere, v znatni meri odvisna naša učinkovitost in nasprotnikovo presenečenje, kar je eden prvih pogojev za uspešnost obrambe, varovanje življenja delavcev in materialnih dobrin.

Spiro podružbljanja ljudske obrambe so prišli delovni ljudje v tak položaj, da kar najbolj neposredno razpravljajo in odločajo tudi o varnostni problematiki ljudske obrambe. To delajo s poudarjeno odgovornostjo, toda doberšen del tudi z nezadostnimi izkušnjami, zaradi česar prihaja do cele vrste različnih glečih in celo do posameznih skrajnosti, ki se odmikajo od zasnove splošne ljudske obrambe.

Ena teh skrajnosti se kaže v tem, da nekateri menijo, da podružbljanje ljudske obrambe izključuje potrebo po začenjanju kakršnihkoli varnostnih ukrepov in ukrepov za varovanje tajnosti. Drugo mišljenje je popolnoma nasprotno prvemu in se kaže v trditvi, da morajo biti vse zadeve ljudske obrambe zaprtega značaja in da morajo ostati zaradi tega v pristojnosti ozkega kroga ljudi, ki se poklicno ukvarjajo z obrambno problematiko.

Te in vse druge trditve so v bistvu zelo škodljive za interese ljudske obrambe, če so izrečene z dobro namero, so pa posledica nerazumevanja samoupravne demokracije oziroma nerazumevanja obrambne problematike in precejevanja možnosti sodobne tehnike. Vendar pa pri tem ne bi smeli izgubiti izpred oči tudi tega, da utegnejo biti včasih tudi zlonamerne.

Ce varovanje tajnosti organiziramo in izvajamo po sklepih zbora delovnih ljudi v organizaciji združenega dela, ni mogoče niti govoriti o tem, da je to v nasprotju s samoupravljanjem, tem manj, če upoštevamo težnjo, naj tako izvajamo varstvo priprav ljudske obrambe, kar je urejeno v veljavnih predpisih.

Ceprav ima sodobna tehnika na voljo tako rekoč neomejene možnosti za zbiranje podatkov, pa vseeno ni vsemogoča. Veliko je namreč takih elementov in podatkov, ki jih ni moč opazovati in snemati iz zraka z letali. S sateliti vsekakor ni možno snemati in odkriti dokumentov, obrambnih načrtov in podobnih materialov, ki so zaprti v blaginjah, še manj pa je moč posneti dognanja, s katerimi razpolagajo ljudje. Poleg tega lahko hkrati, z uporabo ustreznega maskiranja in varstva, znatno otežimo in celo tudi onemogočimo opazovanje in snemanje iz zraka. Tudi prisluškovanje razgovorom je brez koristi, če na nevarnih mestih in prek sredstev za zveze ne govorimo odkrito o ljudski obrambi.

Delavec je torej glavni dejavnik, od katerega bo najbolj odvisno, v kakšni meri bodo najvažnejši podatki o naših obrambnih pripravah obvarovani pred tem, da jih izve morebitni agresor. Pri tem imajo vsekakor večje možnosti tisti, ki imajo več znanja, zavesti in vztrajnosti, ter tisti, ki ljubijo sebe in svojo oziroma našo socialistično domovino.

O tem, da sodobna tehnika ne zadostuje

za zbiranje podatkov, nam govori praksa, da države, ki imajo na voljo najsodobnejšo tehniko, navzlic temu stalno uporabljajo agente in druge sile in sredstva.

Ni sprejemljiva tudi trditev, da je uvedba vsake omejitve v okviru obrambnih priprav protizakonita. Vse je namreč odvisno od tega, za kakšne omejitve gre, kdo jih uvaja in zaradi česa. Omejitve so predvidene tudi v Ustavu SFRJ, v kateri je rečeno: »Uresničevanje načela javnosti ne sme biti v nasprotju s interesi varnosti in obrambe države ter z drugimi družbenimi interesi, ki so določeni z zakoni« (97. člen).

Druga trditev, češ da je treba namreč vse, kar sodi v področje obrambnih priprav, ohraniti v ozkem krogu poklicnih delavcev, je prav tako škodljiva in v nasprotju z zasnovo splošne ljudske obrambe, saj izraža nezaupanje do delovnih ljudi in preprečuje njihovo aktivno udeležbo pri obrambnih pripravah, kar avtomatično omejuje podružbljanje splošne ljudske obrambe in zmanjšuje njeno učinkovitost.

Obvezni varstveni ukrepi so predpisani v Uredbi ZIS o merilih za določanje tajnih podatkov ljudske obrambe in o ukrepih za njihovo zavarovanje. V SGP »Gorica« Nova Gorica so bila izhodišča omenjeni elementi in merila, navedeni v uredbi Zveznega izvrš-

nega sveta. Opravili so konkretno ocenitev ljudske obrambe, s katerim so določili podatke z delovnega področja delovne organizacije, ki imajo pomen za ljudsko obrambo in jih je treba šteti za tajne podatke ljudske obrambe. S tem aktom so za vsak tajni podatek določili stopnjo tajnosti, uredili način varovanja, krog oseb, ki smejo vedeti za te podatke, in podobno.

Dojeli so, da je obrambni načrt delovne organizacije združenega dela vsekakor tajnega značaja in so zanj uvedli posebne varnostne ukrepe. Toda ni zaupne narave le obrambni načrt, kot to posamezniki mislijo. Tajnost utegne biti tudi konkretna proizvodnja ali njen del, nadalje proizvodne zmogljivosti, možnosti za proizvodnjo drugih materialno-tehničnih sredstev, posamezne naprave ali gradbene operativne, proizvodnja, ki se načrtuje za vojno, vojna lokacija tovarne, preskrba s surovinami itd.

Tudi stopnja tajnosti je odvisna od več elementov in jo kaže realno določiti, pri čemer si prizadevajo, da bi bilo med tajne podatke uvrščeno le tisto, kar je resnično tajnost. To velja posebej za podatke najvišje stopnje zaupljivosti. Po navadi se s povečanjem stopnje tajnosti zožuje krog oseb, ki smejo biti seznanjene s tajnimi podatki. Težnja je, da bi bili ustrezni podatki zavarovani ob pravem času, da pa določenega podatka ne bi varovali še naprej tedaj, ko je prenehal biti zaupen. Učinkovitost omenjenih ukrepov je odvisna od stopnje, v kateri bodo ustvarjalno uporabljani.

Ti ukrepi načeloma obsegajo določitev stopnje tajnosti, začenjanje varovalnih ukrepov od trenutka, ko nastane podatek, izbor oseb za delo pri tajnih podatkih, določitev prostorov za hrambo podatkov, ureditev prihajanja v objekte, v katerih so tajni podatki, fizična in tehnična zagotovitev, ureditev načina prenašanja, določitev okoliščin, v katerih smemo tajne podatke objavljati, in podobni ukrepi.

Bistveni elementi, od katerih je v znat-

ni meri odvisna učinkovitost pri zavarovanju tajnosti, so odnos odgovornih oseb do te problematike, poznavanje in dosledna uporaba veljavnih predpisov, dobra organizacija, solidno opravljena ocenitev, pravočasno spoznavanje in odpravljanje pomanjkljivosti in napak, ki bi pospeševale odtekanje podatkov, varnostna kultura in podobno. Vsi odgovorni dejavniki v SGP »Gorica« Nova Gorica – delovni ljudje, organi upravljanja, družbeno-politične organizacije, direktor in strokovne službe si prizadevajo, da prevzamejo glede varnosti in varovanja tajnosti obrambnih priprav svoj del odgovorno in obveznostno. Omenjene obveznosti in njihov obseg pa izvirajo iz funkcije, pravic in vloge, ki jih ti dejavniki sicer imajo v organizaciji združenega dela. Na splošno vzeto so te pravice in obveznosti enake na tem, kot so na drugih področjih življenja in dela, z določenimi specifičnostmi, ki jih neogibno nalagajo interesi varnosti in obrambe države.

V SGP »Gorica« Nova Gorica velja merilo v zvezi s seznanjanjem s podatki ljudske obrambe. Vsak delavec, organ ali tož mora poznati tiste elemente in podatke, ki so nujni za njegovo udeležbo pri odločanju, oziroma za to, da bo lahko najbolje razumel in opravil svojo nalogo. Določene omejitve kaže pojmovati kot potrebo družbe in osebno potrebo, ne pa kot nekaj takega, kar nam vsiljuje kdo od zunaj in s čimer se omejujejo naše samoupravne pravice. Kajti s tezo, češ da bi morali vsi vselej vedeti vse, ne glede na to, ali nam je to potrebno ali ne, spravljamo objektivno našega delovnega človeka v neugodnejši obrambni položaj, ker s tem nasprotniku omogočamo, da po zakoniti poti pride do podatkov, ki jih utegne izkoristiti v škodo delovnega kolektiva in vse družbene skupnosti.

Organi upravljanja v organizaciji združenega dela imajo zelo pomembne in odgovorne obveznosti glede varovanja tajnosti obrambnih priprav. Njihove obveznosti na področju varnosti in varovanja tajnosti so namreč tolikšne, kolikor jih je za to pooblastil in zavezal zbor delovnih ljudi, tako da jih tudi opravljajo v tistem obsegu, v katerem se ukvarjajo s celotno obrambno problematiko.

Delavski svet najpogosteje določa, kateri so to tajni podatki ljudske obrambe v delovni organizaciji, in prav on odloča o ukrepih in načinu njihovega varovanja, hkrati pa nadzoruje, kako izvajajo ta predpis, kar govori o njegovi pomembnosti, ko gre za varovanje tajnosti obrambnih zadev.

Družbenopolitične organizacije v SGP »Gorica« imajo tudi pomembno vlogo in obveznosti na področju varovanja tajnosti obrambnih priprav, zlasti pa v prizadevanju za dvigovanje varnostne kulture, za moralnopolitično enotnost in za razkrinkavanje morebitnih negativnih pojavov, ki slabijo obrambno sposobnost delovnega kolektiva.

Nenadomestljiva je vloga, ki jo ima Zveza komunistov pri dvigovanju politične zavesti in pri ustvarjanju takšnih lastnosti in navad pri delovnem človeku, da sam na svojo pobudo začne ustrezne ukrepe in dejanja, ki imajo pomen za krepitev obrambne sposobnosti in za onemogočanje sovražnikove aktivnosti. Organizacija Zveze komunistov redno in pravočasno posveča neogibno pozornost vprašanju s področja varnosti in družbene samozasčite in s tem prispeva h krepitvi samozasčite samoupravne družbe.

Podobna je tudi vloga ZRVS, ZZB NOV, ZSM in najbolj množične sindikalne organizacije v vseh tozidih delovne organizacije SGP »Gorica« Nova Gorica.

Vloga in obveznosti direktorjev in glavnega direktorja organizacije združenega dela SGP »Gorica« in strokovnih služb, ki se ukvarjajo z zadevami ljudske obrambe, so na področju varovanja tajnosti teh zadev zelo pomembne in odgovorne. Ti namreč neposredno delajo pri uresničevanju, konkretno določanju in izvajanju obrambnih priprav. V njih se stekajo zelo pomembni skupni podatki in dognanja o najvažnejših obrambnih vprašanjih, zatorej je njihova vloga in odgovornost na področju varovanja tajnosti ljudske obrambe največja.

Izkušnje pa nam govorijo o tem, da se posamezniki ne vživljajo toliko, kolikor je to potrebno, v te svoje obveznosti, medtem ko se posamezniki, res sicer poredko, obnašajo tudi neodgovorno do zaupljivih dokumentov ljudske obrambe, ki so jim jih poslali pristojni organi; zato so v zadnjem času uredili stanje in ukrenili vse kar je nujno za varovanje podatkov ljudske obrambe.

MILE GOJKOVIČ

LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZASČITA

Občinski odbor Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenska Bistrica je pripravil v počastitev dneva borca, dneva vstaje slovenskega ljudstva ter 35. obletnice OF tekmovalne svojih članov. Tekmovali so v reševanju taktične naloge, preizkusu znanja vojaške teorije, topografije v gibanju po terenu s pomočjo kompasa in zemljevida ter v streljanju z vojaško puško ponoči na oddaljenosti 100 metrov. Tekmovanja se je udeležilo preko 200 tekmovalcev ali skupaj 21 ekip iz vseh osnovnih organizacij ZRVS v občini.

Največ uspeha je imela ekipa osnovne organizacije ZRVS Zg. Bistrica I., ki je zbrala 1128 točk, druga je bila ekipa iz Pragerskega II. z 995 točkami in tretja ekipa Poljčane I. z 963 točkami.

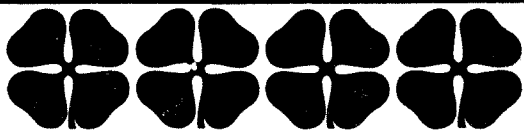
Med posamezniki je dosegel prvo mesto Anton Kolar iz Zg. Bistrice, ki je zbral 234 točk. Ta je dosegel tudi najboljši rezultat v nočnem streljanju z vojaško puško; od 50 možnih krogov je zadel 48 krogov.

Občinska organizacija ZRVS Slovenska Bistrica je med prvimi v Sloveniji, ki je vključila v program tekmovalstva in usposabljanja svojih članov nočno streljanje z vojaško puško in ga tudi uspešno izvedla. Nasploh pa je treba omeniti, da občinska organizacija ZRVS posveča veliko pozornost tako strokovnemu kot tudi idejnopolitičnemu usposabljanju rezervnih starešin in sprejemanju v članstvo zveze komunistov. V anketi, ki so jo izvedli med rezervnimi starešinami, se je izreklo za članstvo ZK več kot 50 starešin. Večino teh so že sprejeli v vrste zveze komunistov.

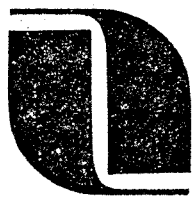
(ADI ZUNEC)

paloma®

papirnate brisače

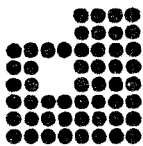
sladkogorska
sladki vrh

NOVOLES
POJEM KVALITETE

TV - 15

VAŠ TOVARIŠ!

DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI RAZGLEDI, revija AVTO, revija STOP, revija JANA, ZABAVNIK

SLOVENIJALES

LESNO KEMIČNA INDUSTRIJA

-lesonit-

ILIRSKA BISTRICA

LJUBLJANSKE OPEKARNE

LJUBLJANA TELEFON: DIREKCIJA: DIREKTOR 22.833, CENTRALA 23-045, KOMERCIJALA 20.965
OBRAČUN: VIČ 22.833, BROJ 20.836, OPEKA 22.842, INJINIR 51.84
TEKOČI RAČUN PRI NB V LJUBLJANI ŠT. 5011430/3 POŠTNI PREDAL 14-1
CESTA NA VRHOVCE

61000 LJUBLJANA, CESTA NA VRHOVCE 2

VAM NUDIJO

vse vrste opečnih izdelkov za nosilne, predelne stene in strope ter ostali gradbeni material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, betonske strešnike itd.

Iz nove Tovarne keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in neglazirane keramične ploščice.

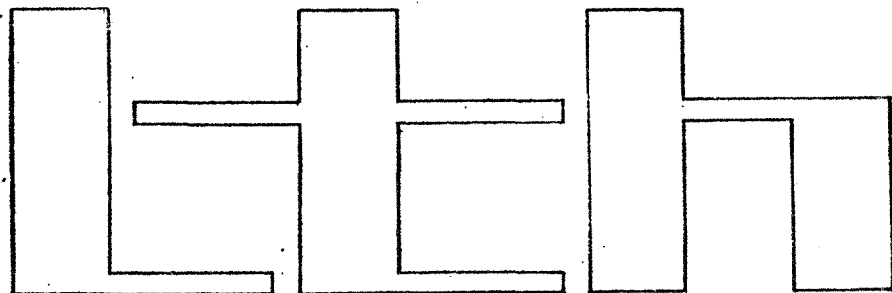
Od 1. 7. 1976 do 15. 9. 1976 poslujemo NON-STOP od 6. do 18., ob sobotah od 6. do 14. ure.

Informacije na tel. 61-965, 61-802, 58-546.

h. c. 60 091
telex 34-519
p. p. 92
telegr. ELTEHA
škofja loka

loške tovarne hladilnikov
škofja loka

Lth

KOVINOPLASTIKA LOŽ

z n. sol. o.

INDUSTRIJA KOVINSKIH IN PLASTIČNIH IZDELKOV

PRIPOROČAMO:

sodobno gradbeno okovje,
karnise vseh vrst,
nerjaveče pomivalnike,
toaletne omarice ter ostale
izdelke iz plastike
in nerjavečih materialov.

Vzor ljudske učiteljice

Borčevske vrste se redčijo tudi na Kočevskem. Dne 27. julija je dolgotrajna bolezen strla tudi partizansko učiteljico Tilko Pejnovič.

Pokojnica se je rodila v Travniku v Loškem potoku. Šolala se je na ljubljanskem učiteljskem, potem pa je dobila prvo službeno mesto na Travi. Službovala je tudi v Dragi, od tam pa je odšla v Javorniški rovt in še v Cerklje. Po okupaciji leta 1941 se je umaknila nazaj na Travo. Po odhodu kočevskih Nemcev novembra 1941 se je naselila v Srednji vasi pri Travi, kjer si je ustanovila lastno družinsko ognjišče. Tam je doživela tudi možovo smrt, ki je padel kot talec, v bližnjem Čabru pa je izgubila tudi otroka dvojčka. Njeno trnjevo pot je opisal pokojni Tone Ožbolt v knjigi Dežela Petra Klepača.

Po zlomu Italije je Tilka postala v Podpreski prva partizanska učiteljica. Tam je poučevala do konca vojne. Učiteljica je ostala tudi po osvoboditvi. Poleg učiteljskega dela pa je opravljala vrsto drugih dolžnosti. Dolga leta je bila tudi tajnica borčevske organizacije v Podpreski

in Gasilskega društva, v katerem je imela posebne zasluge kot ustanovni član. Kljub številnim dolžnostim pa je vedno našla dovolj časa za režiranje iger, pevskih nastopov in raznih proslav v gasilskem domu v Podpreski. Po vojni je vodila popisovanje vojne škode, v borčevski organizaciji pa je med drugim skrbela za ureditev priznanj za posebno delovno dobo. Vsakomur je rada pomagala. Ljudje so jo cenili nadvse; bila je resnično vzor ljudske učiteljice. Za požrtvovalno delo je prejela več visokih odlikovanj. V pokoj je odšla leta 1954 in se preselila v Ribnico. Tam je prevzela delovno mesto upravnice dijaškega internata, ki je bil ukinjen tri leta pozneje.

Predlansko leto je na komemoraciji pred spomenikom žrtev vojne v Dragi, ko je vodila domači pevski zbor, izrazila željo, da bi jo pokopali v Dragi ob pokojnem možu in otrokih. Zgodilo se je po njeni želji. Podpreščani so se poslovili od nje v dvorani gasilskega doma, potem ko so jo gasilci prepeljali iz Ribnice. Množica prebivalcev jo je pospremila na zadnji poti 29. julija.

Vzorne vzgojiteljice, partizanske učiteljice in požrtvovalne družbene delavke se bodo spominjali tudi poznejši rodovi.

FRANC KALIČ

IMELI SMO LJUDI

Alojz Plevnik

Na Paškem Kozjaku so 30. junija pokopali kmeta Alojza Plevnika, člana ZB NOV Dolič. Rodil se je leta 1912. Bil je eden tistih, ki so z vsemi sredstvi podpirali 14. divizijo po prihodu na Pohorje. Bil je obveščevalec.

Avgust Balog

V Idriji pri Bači so se 14. julija vedno poslovili od Avgusta Baloga. Rodil se je leta 1896. Prestal je trpljenje na bojiščih v prvi svetovni vojni. V NOB je sodeloval z vso družino; bil je ekonom in obveščevalec. Za svoje delo je bil odlikovan.

Jožef Skrt

V Kanalu ob Soči so se 4. julija vedno poslovili od Jožefa Skrta iz Boreža. Rodil se je leta 1905 v Senškem bregu pri Levpi. Leta 1942 je bil prisilno mobiliziran v posebni italijanski bataljon in naslednje leto so ga kot nezanesljivega poslali v Sardinijo. Leta 1944 se mu je posrečilo priti v 4. Prekomorsko brigado. Bil je odlikovan.

Anica Janežič

Na Rakeku je umrla Anica Janežič, rojena Marolt. Rodila se je pred 50 leti v Podstrmecu pri Velikih Laščah. V partizanih je bila od leta 1942 do osvoboditve. Bila je tudi starešina enote.

Vera Ileršič

V starosti 50 let je na Rakeku pred kratkim preminila Vera Ileršič iz znane partizanske družine Hacetovih v Podcerkvi pri Ložu. Bila je še zelo mlada, ko je odšla v partizane. Bila je sekretarka skojevske organizacije v Loški dolini. Tudi po osvoboditvi je bila zelo marljiva družbenopolitična delavka.

Nikola Rajčević

Med prvimi organizatorji odpora na Rakeku je bil Nikola Rajčević, ki je pred kratkim preminil v starosti 79 let. Doma je bil iz Like. V njegovem vino-

toču je bilo shajališče ilegalcev in članov odbora OF.

Stane Horvatec

Na Rakeku je pred kratkim umrl Stane Horvatec. Rodil se je v Kamni Gorici pri Ljubljani pred 50 leti. Kot mladinskega aktivista v Ljubljani so ga leta 1943 fašisti aretirali, pa jim je pobegnil na Tromostovju in odšel v Ljubljansko brigado.

Lojze Jarc

Junija so v Novem mestu položili k poslednjemu počitku Lojzeta Jarca. Umrl je v 69. letu. Doma je bil iz Prečne. Bil je aktivist od leta 1942. Kot sodelavca mirnopske gospodarske komisije so ga zajeli okupatorji in ga odgnali v internacijo.

Marija Kristan

V Preski pri Medvodah so 28. junija pokopali Marijo Kristan. Rodila se je pred 88 leti v Ledinici pri Zireh. Sama je vzgajala dva sinova, ki sta se oba vključila v NOB. Eden od njiju je za vedno ostal v taborišču Dachau.

Mara Konavec

V Tolminu so 21. junija pokopali Maro Konavec. Rodila se je v Belini na Češkem leta 1895. Na Tolminsko je prišla z možem že med prvo svetovno vojno. Tudi njo so preganjali fašisti — Z NOB se je povezala leta 1943; bila je partizanska bolničarka. Posebno zaslugo ima za živahno dejavnost vaških odbojev Rdečega križa.

Alojz Orlič

Dne 13. maja je v Dolenjem Suhorju preminil Alojz Orlič. Rodil se je pred 73 leti. Bil je udeleženec NOB od 1. januarja 1943 do osvoboditve.

Lazar Čučković

Na pobeškem pokopališču v Mariboru so se pred kratkim za vedno poslovili od nosilca spomenice 1941 Lazarja Čučkovića. Rodil se je leta 1907

v Velikem Dobovniku pri Bosanski Krupi. Julija 1941 je bil med borci v Pogrmecu. V partizanih je postal komandant odreda. Sodeloval je tudi v ofenzivi na Kozari leta 1942. Upokojen je bil kot podpolkovnik JLA.

Tončka Vobovnik

Na pobeškem pokopališču v Mariboru so se julija za vedno poslovili od Tončke Vobovnik. Rodila se je leta 1900 v Ribnici na Pohorju. Dolgo časa je službovala v Beogradu. Tik pred okupacijo se je vrnila domov. Skupaj s starši, sestrami in bratom je sodelovala v NOB. Sestro vred so jo odgnali v Ravensbrück in Auschwitz ter spet nazaj v Ravensbrück.

Marija Gothe

V Zaborštu pri Domžalah je sredi julija preminila Marija Gothe. Stara je bila 91 let. Njena sinova Edvard in Stanko sta padla kot partizana. Bila je zavedna Slovenka in prejela je dvojno odlikovanje.

Jože Jenčič

Na sevniškem pokopališču so se 25. julija za vedno poslovili od Jožeta Jenčiča. Rodil se je pred 67 leti. Bil je borec 3. Sandžaške brigade in potem 14. Vojvodinske divizije. V vrstah NOB je bil od marca 1942. Prejel je štiri odlikovanja. V starojugoslovanski vojski je bil strojniški podoficer na podmornici. Dolga leta je bil predsednik ZZB NOV Sevnica.

Ivana Skarlovnik

Pred kratkim so pokopali partizansko mater Ivano Skarlovnik iz Podgorja pri Slovenj Gradcu. Rodila se je leta 1893 v Starem trgu. Z vso družino je začela aktivno sodelovati v NOB v začetku leta 1943. Konec istega leta je njen mladoletni sin Ivo odšel v partizane. Njena domačija je bila varno shajališče naših borcev. Bila je odlikovana.

Kristijan Prepotnik

Dne 13. junija je v Solčavi umrl Kristijan Prepotnik, po domače Havdej. Rodil se je v Solčavi leta 1898. Bil je borec za našo severno mejo, z NOB pa je začel aktivno sodelovati leta 1943. Njegovo domačijo imajo v spominu borci Stajerske in Tomšičeve brigade iz časa pohoda 14. divizije. Bil je odlikovan.

Ivan Belec

Na pokopališču v Topolu pri Medvodah so se maja za vedno poslovili od Ivana Belca. Rodil se je pred 74 leti. Bil je aktivist OF do leta 1944, ko je odšel v partizane. Tudi po vojni je bil aktiven član raznih organizacij na terenu.

Solzne oči

Na prehojeni poti je brigada Avnoj 76 krepila največjo pridobitev
NOB — bratstvo in enotnost

Življenje nas uči, da se ljudje — čeprav nas je manj ali več zajel val potrošniške miselnosti, prav v nesreči ali stiski se kako hitro zblizamo. Tako je bilo ob letošnjem potresu v Posočju in tako je bilo tudi z brigado Avnoj 76. Neprestani dež, ta neprijetni spremljevalec letošnjega pohoda, je terjal vrsto novih, nepredvidenih naporov in težav. Toda dež, je tudi zblizal in se tesneje povezal mlade, ki so spoznali vrednosti medsebojne pomoči brigadirjev. Fantje in dekleta iz naše republike so bili sicer dokaj dobro pripravljeni in opremljeni za pohod. Drugače je bilo s posamezniki iz drugih republik in pokrajin. Temu je botrovala površnost v obveščanju o ciljih in poteku pohoda, za kar so brez dvoma krive nekatere občinske konference ZSMS.

In kaj se je pravzaprav zgodilo? Najhuje je bilo, da so prišli v brigado mladi brez terenskih čevljev. So mislili, da gre zgolj za turizem, za prenočevanje v hotelih? V Ljubljano so prišli s potovalko ali kovčkom! Vsem tem so priskočili na pomoč naši fantje in dekleta, planinci in taborniki, ki so imeli dobro založene nahrbtnike. Tistim pa, ki so prve dni pešali v nizkih čevljih — zaradi mokrote so

enostavno razpadli — je vodstvo brigade nabavilo ustrezno obutev.

Prvi marš se je začel na Glomočkem polju, del prehojene poti pa je bil dolg nekaj manj kot trideset kilometrov! Za začetek in za neizkušene vsekakor preveč. Toda, ker ni bilo vročine, vreme je bilo namreč oblačno, je bila prva etapa brez težjih težav premagana.

Neposredno pred začetkom pohoda se je avnojska brigada zbrala pri spomeniku Ive Lola-Ribarja, prvega in prezgodaj padlega sekretarja komunistične mladine Jugoslavije. O njem je mladim spregovoril profesor M. Lončar. Slikovito je obudil spomine in zatem so brigadirji položili svoj venec. Skupina naših vojakov-brigadirjev je izstrelila častno salvo, žalna slovesnost pa se je končala z nastopom brigade recitatorske skupine.

Na poti proti Roram, tradicionalno gostoljubnem zaselku, se je obetalo boljše vreme. Tega smo se zelo veselili. Končno bi lahko posušili premočene šotore in opremo. In ko smo potrkali na vrata osnovne šole, v njej nismo našli starega avnojskega znanca in prijatelja, predavatelja Lazarja Travara. Premestili so ga na drugo

delovno mesto in smo se zato pogovarjali z novim ravnateljem, prijaznim Dušanom Čubičem. Tovariš Dušan je sklical odbornike in jih seznanil o prihodu brigade v njihovo vas.

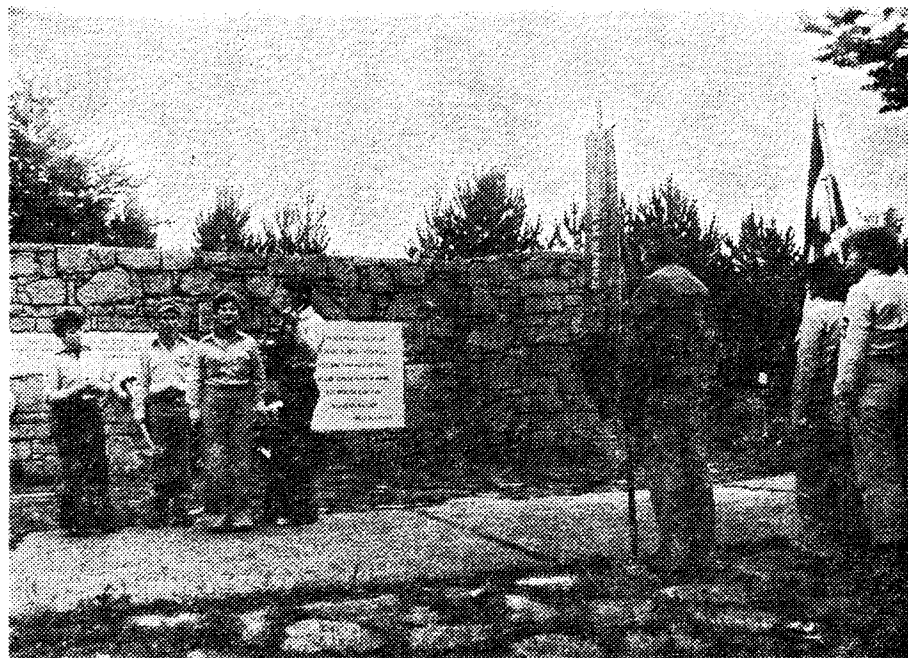
»Tovariši,« je dejal, »ne smemo izgubljati časa. Predstavljajte si, da smo narodnoosvobodilni odbor in da moramo nuditi zavetje naši vojski, ki korača proti Roram.«

In ljudje so se lotili dela. Eni so odšli po meso, drugi so sekali drva in kurili ognje, tako, da je nekaj ur pozneje vsaka četa vrtela svoj raženj in si pripravljala večerjo.

Pred tem pa je ob spomeniku sredi vasi, o boju ljudstva tega kraja, spregovoril upokojeni oficir in borec NOV, Dušan Krčmar. Tisti, ki smo že večkrat doživeli gostoljubnost Ror, smo takoj ugotovili, da Dušanovega sina ni med nami. Povedali so nam, da je ta napredni mladinec in prijatelj vseh dosedanjih rodov mladih avnojevcev — umrl. Močno smo ga pogrešali, njega in njegovo harmoniko ob kateri je bri-

gadirjem zapel lepo bosansko pesem. Zato smo na žalni slovesnosti ob spomeniku z enominutnim molkom počastili spomin na padle borce in žrtve fašističnega terorja in obenem spomin na pokojnega prijatelja avnojske brigade — Rajka. Prebivalci Ror so zaskrbeli. A ne samo zavoljo naše pozornosti do mrtvih, temveč tudi zaradi naše pozornosti do malo znanih Ror, kjer se je, dejali bi, čas nekoliko ustavil. Oči so se solzile tudi za stran vesele preproste človeka in kmeta, ki je z vsakoletnim obiskom mladih avnojevcev zelo počaščen in ponosen. Kajti tudi on ve, da je njega in njegovo vas obiskala in spoznala mladost Jugoslavije. Rore niso le planinski zaselek z zemljevida. Ob slovesu so nam dejali: »Pa prihodnjič, dragi mladi bratje, sporočite kdaj pridete. Čeprav tukajšnji ljudje nismo bogati, bi vseeno želeli pogostiti tako kot znamo. Srečno, in nasvidenje prihodnje leto!«

Tekst in slika
B. JAKOVLJEVIĆ

Spomin na prvega sekretarja SKOJ je brigadna recitatorska skupina počastila z verzji iz naše revolucionarne poezije

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE
REVOLUCIONARNIH TRADICIJ

TV-15 ZA MLADINO

Moja stara mama

Neki ruski vojak je moji mami podaril šopek rož ter ji zaželel vse
najlepše v svobodnem Dokležovju

Ko sva z mamo premišljevala, katero aktivistko bi obiskal, mi je svetovala, naj napišem spomine na mojo staro mamo, čeprav je že umrla. Iz njene pripovedovanja se še veliko spominjamo, zato bom nekaj napisal o njenem delu med narodnoosvobodilnim bojem.

Bila je ena prvih terenskih političnih delavk v Vipavi. Začela je z delom januarja 1942, ko se je vključila v OF.

Olga Bajec iz Vipave

Sodelovala je s Stankom Ponižem, Jelko Černic, Marijo Jamšek in drugimi.

Prvo njeno delo je bilo, ko je organizirala prevoz bolnega partizana Milana Bajca s Cerkljanskega na Slap. Temu partizanu je tudi pozneje nosila v Manče v neki vinograd hrano in obleko.

Prenašala je tudi zdravila in hrano za partizane na Slap.

Za njeno delo so kmalu izvedeli Italijani in so jo desetega marca 1943. leta aretirali v Vipavi. Odpeljali so jo v tržaške zapore. Od tam so jih odpeljali v taborišče Frascete pri Rimu. V tem zaporu je bilo še šest drugih Vipavk. Tam so ostale do 15. 9. 1943. leta, ko so pobegnile iz taborišča.

Stara mama je pripovedovala, kako so mučili Božo Poniž. Privezali so jo na zaboj in jo obližali z amonijakom, da je omedlela. Pa tudi mojo staro mamo so trikrat pretepli z bičem.

Ko se je vrnila iz taborišča, je moja stara mama nadaljevala z delom terenske politične delavke. V naši hiši je bil tudi ustanovni sestanek odbora AFŽ... Pobudnica za ustanovitev tega odbora je bila Tanja Bajc iz Podrage, predsednica pa je bila dr. Marija Jamšek. Druge članice tega odbora so bile vse zavedne žene iz Vipave.

Kadarkoli se je moja stara mama spominjala vojnih dni, je imela solzne oči.

JANKO RODMAN

Bil je ranjen

Pot do Kladnja je bila mučna, dolga... Stari oče pravi,
da se tega ne da opisati

Dne 3. junija 1944 so bili partizani na Kladju obveščeni, da so na Sovodnju Nemci. Ker v to niso bili prepričani, so določili patroljo, naj se takoj odpravi tja in poizve, če se tam res zadržuje sovražnik. Patrolja, v kateri je bil tudi moj stari oče, je s to nalogo takoj krenila na pot.

Prebijali so se skozi gozdove, mimo samotnih kmetij. Hodili so skupaj. Stari oče pripoveduje, da so bili precej nepredvidni, saj bi lahko patrolja naletela na sovražnikovo zasedo. Na hribčku nad Sovodnjem so se ustavili. Tu so se zaradi varnosti tudi ločili. Stari oče in njegov tovariš sta se počasi in previdno spuščala po kolovozni poti proti vasi. Steza se jim je počasi odmikala. Luna je razsvetljevala temno noč. Bilo je nevarno. Počakala sta, da je luna spet zakril oblak in se pomaknila naprej. Stari oče je hodil nekaj metrov pred tovarišem.

»Halt!« sta nenadoma zaslišala.

Hkrati se je razlegel po dolini strel. Starega očeta je v roki močno zaskelilo. Obrnil se je in hitel proti tovarišu, ki se mu je naglo približeval. Kmalu je spet počilo. Zdaj sta bila oba ranjena v nogo. Tako je imel stari oče prestreljeno roko in nogo. Vrgla sta se na tla in se plazila po gozdu. Rane so močno krvavele in le s težavo sta se pomikala naprej. Da bi vsaj malo zaustavila krvavenje, sta raztrgala srajce in se nekako obvezala.

Šla sta proti Oselici. Upanje na kakršnokoli pomoč je že splahnelo. Pot do Kladja je bila mučna, dolga... Vede la sta, da morata zdržati. Stari oče pravi, da se tega ne da opisati. Hodila sta vsi noč in šele proti jutru sta prišla na zborna mesto.

Tovariši so ju takoj naložili na voz in odpeljali proti Novakom, kjer sta dobila prvo zdravniško pomoč. Zaradi hudih ran so hoteli starega očeta od-

peljati v bolnišnico Franjo, kar je zvedel šele pozneje. Dva neznana tovariša sta ga odpeljala pred hišo. »Tovariš, ali so ti znani ti kraji?« sta ga vprašala. Pogledal je naokrog in počasi povedal imena bližnjih krajev in hribov. Pa kaj jih ne bi poznal, saj je bil do takrat obveščevalec v teh krajih! Ker je te kraje tako dobro poznal, so načrt spremenili in ga z vozom odpeljali v Mrzlo rupo. Nekaj časa so ga zdravili v bolnišnici Pavli, nato pa v začasni bolnišnici v Beli. Ker pa so se rane slabo celile, so ga prepeljali v italijansko mesto Bari.

IZTOK SELJAK

V SPOMIN

»S Podlpe so Italijani odpeljali štirinajst mož na Dobrovo. Med njimi sem bil tudi jaz. Pod Račevim kozolcem smo vsi prestrašeni čakali, kaj bodo napravili z nami. Potem so nas naložili na kamione in nas odpeljali v Novo mesto. Po petih dneh smo ob enajstih zvečer prišli na Rab. V taborišču je bilo že polno otrok, žensk in ubogih starčkov. Najbolj so se mi smilili otroci. Uši so se zajedale v izsušena, sestradana telesa. Neke sem dobil od doma paket. Poslalji so mi suho sadje, prepečenec in prežganje. Seveda sem vse to razdelil tudi tovarišem. Eden od njih je vzel kos prepečenca. Nekaj časa ga je jedel, potem pa mu je padel kosček iz rok in zgrudil se je mrtev na tla... Tako sem bil priča smrti svojega najboljšega prijatelja.«

To mi je povedal Franc Bingo iz Podlpe.

ZVONKA GASPERŠIĆ
(»Z bregov Krke«, glasilo OS
Žužemberk)

V tovarni smrti

To so spomini Darinke Kralj, roj. Veljak, številke 74157

Ko sem potrkal na vrata Kraljevih, mi je odprla drobna ženica. Prijazno me je povabila v sobo in kmalu sva se začeli pogovarjati.

Očetu Avgustu Veljaku in materi Amaliji Zubin se je Darinka Kralj rodila 10. 3. 1921. leta pri Orehu, občina Milje. Od dvanajstega leta je živela v Trstu, kjer je obiskovala srednjo šolo. Ze tedaj se je začela zanimati za napredne ideje in se vključila v organizacijo slovenskih študentov. Delo je potekalo v kroških. Organizirana so bila razna predavanja, razprave in proslave. Eno od skupin je vodil Pinko Tomažič. Med vsemi je bil zelo priljubljen in spoštovan voditelj. Večkrat je organiziral izlete v naravo, ki so bili na prvi pogled navadni, a so bili v resnici prava šola mladih komunistov.

Ko je 2. junija 1940. leta fašistična policija aretirala Pinka Tomažiča, je bila med šestdesetimi obtoženci na »Tomažičevem procesu« tudi tovarišica Darinka. Obsodili so jo na dve leti in pol nadzorstva in domov se je vrnila šele 20. februarja 1941. leta.

TITOV DELOVNI DAN

V solski telovadnici smo si učenci osnovne šole iz Sentrupert ogladali film »Titov delovni dan«.

Film je prikazal življenje in delo tovariša Tita. Seznanil nas je z delom našega predsednika, saj si marsikdo še predstavlja ni mogel, kakšen je pravi prav predsednikov delovni dan. Mislili smo, da je lažji. Film nam je tudi pokazal, kaj dela naš maršal ob prostem času, ki pa ga ima zelo malo. Vedno sprejema obiske, hodi na seje in le redko najde čas za sprehod.

Film »Titov delovni dan« smo si ogledali z zanimanjem.

MILICA KOŠČAK

Kljub nadzorstvu se je sestajanje Slovencev nadaljevalo, jeseni pa so se organizirali in delovali v Trstu in okolici.

Darinka Kralj je bila v začetku kurirka. Povezana je bila z Vojko Šmuc, Borisom Kovačičem in Zoro Perello. Delovali so v trojki, vendar se je ta zveza zaradi novih aretacij pretrgala. Zato je poiskala nove zveze. Začela je zbirati sanitetni material, obleko, hrano in obutev ter vse to prenašala sodelavcem Borisu in Sonji Droč iz Gorice. Ko se je prekinila ta zveza, se je povezala z nekaterimi aktivistkami iz Trsta. Kmalu je bila izdana, saj je predajala podatke iz nemškega urada, ki je bil poleg sobe, kjer je bila zaposlena. Nemci so jo zaprli 15. novembra 1943 v Coroneo, 6. januarja 1944 pa so jo z drugimi zapornicami odpeljali v Auschwitz.

Tovarišica Darinka se spominja, da je takrat potovalo okrog 20 jetnic. Zapolnila si je naslednje: Adolfo iz Sv. Ivana pri Trstu, tovarišico Mrakovo iz Postojne, ki je imela dve mladolletni hčerki, bilo je nekaj deklet iz Istre, neka starejša gospa Barbieri iz Bologne, Marija Samsa iz Tržica in neka starejša zdravnica z Reke.

V Auschwitz so prispeli 13. januarja. »Včasih je bilo toliko mrtvih, da so morali ljudi sežigati kar na prostem...« se spominja tovarišica Darinka.

Kljub nemogočim razmeram so se začele Slovenke že zgodaj sestajati in si druga drugo pomagati po svojih najboljših močeh. Tovarišica Kraljeva se spominja poleg že omenjenih še: Urbanove in Maslove mame, Stefke Stiblerjeve, Danice Ročnik, Mime Kovač, sedaj Župančič in Micke Žitnikove.

Zadnje dni avgusta je odšla Darinka Kraljeva v neko drugo podružnico taborišča. Z njo je odšla tudi Anica iz Renč. Tu so bili življenjski pogoji mnogo boljši. Interniranke so bile razdeljene v dve delovni skupini. Ena je delala na vrtnariji, druga pa na plantaži rastlin v bližini taborišča. Od tu se spominja naslednjih sotrpink: Noemi Trpin iz Ljubljane, Vojke Krečič, Anice Černe iz Renč in neke Korošice.

Bolj ko se je bližalo novo leto 1945, bolj so se bližali taborišču tudi Rusi. Po novem letu so taboriščnice čutile, da se neka dogaja, saj so Nemci postajali zbegani. Čez nekaj dni se je življenje normaliziralo in okrog 18. in 20. januarja so Nemci izpraznili taborišče. Tri noči in trije dnevi hoje so zahtevali od internirancev nadčloveške moči. Umirajoči so ležali kar ob jarkih. Preživeli, največ je bilo moških, so natrpali v vagone in odpeljali v Ravensbrück. Da ni bilo takrat že paketov Rdečega križa, verjetno ne bi dočakali svobode.

Tovarišica Kraljeva se še spominja osvoboditve in pravi, da so bili to nepozabni trenutki. Sama sebi ni mogla verjeti, da je preživela vse to gorje. Spomnila se je na številne prijateljice, ki so umrle na tej trnovi poti. Kako malo je manjkalo, pa bi bila tudi ona med tistimi štirimi milijoni žrtev.

Domov se je vrnila šele 1. septembra.

Vendar pa jo je po vojni čakalo novo razočaranje, saj je ostal Trst pod Italijo. Čutila se je nekako tuja in po enem mesecu se je preselila v Koper. V njej je še vedno telo upanje, da bo Trst priključen Jugoslaviji. Mnogo ljudi se je tedaj preselilo v Koper z namenom, da se kasneje vrnejo v Trst, ko bo le-ta jugoslovanski, a tega niso dočakali. Ljudje, ki so toliko prestali med drugo svetovno vojno, so tedaj najbolj čutili krivico ob dodelitvi Trsta Italiji.

»Se zdaj nas peče, da nismo dobili Trsta,« je dejala.

To so spomini Darinke Kralj, roj. Veljak, nekdanje številke 74157.

SLAVKO HREN

KRAMLJANJE

Iz tako majhne vasi, kot so Griže, je okupator izselil mnogo družin... Nekaj krajanov je za vedno ostalo v nemških koncentracijskih taboriščih, drugi so padli kot talci ali pa v gozdovih... nam pišejo najmlajši iz Griž.

Ker so iz te štajerske vasice izselili tudi precej otrok in ker je bilo letošnje srečanje ukradenih otrok prav v Grižah, so jih Srečko Čulak, Lilijana Ježovnik, Stanko Goršek, Zorica Premih in Nataša Vidovič obiskali z željo, da jim povedo, kako so preživeli vojno, kdaj so se vrnili domov.

Pripovedi so zapisali in nastala je posebna številka šolskega glasila »Iskra mladih«, iz katere vam danes predstavljamo enega izmed sestavkov. (Kot ste videli, dragi mladi uredniki iz Griž, smo se vas tokrat še drugič spomnili in tako bodo prišli počasi na vrsto prav vsi sestavki, objavljeni v »Iskri mladih«!)

Torej: če imate na voljo tudi fotografije iz tistih dni, jih lahko še pošljete.

Ze dolgo se pripravljamo, da bi k nadaljnjemu sodelovanju povabili tudi Jano Vovk, ki je lani obiskovala osmi razred osnovne šole Bršljin iz Novega mesta.

Sestavek na temo narodnoosvobodilnega boja »Moji spomini« govori o tem, da si večša pisanja.

Konferenca v Davči

»Sklenili smo, da moramo gojiti enotnost in složnost, da moramo posnemati starejše borce!« je dejal tovariš Podgrivar

Gospodar Podgrivar pa ni vedel pripovedovati le o partizanski tiskarni, temveč je vedel tudi za mladinsko konferenco, ki je zasedala aprila 1944. leta prav v njegovi hiši.

»Tovariš Prezelj, kako je sploh prišlo do tega, da je bila prav vaša kmetija izbrana za ta pomembni dogodek?»

Osemindesetletni oče so se zravnavali in začeli pripovedovati:

»Naša okolica je bila takrat center dela gorenjskega partizanskega območja. Nevarnosti napada Nemcev ni bilo, zato je vodstvo našega okrožja organiziralo tu zbor okrog sto mladincev, večinoma iz Selške in Poljanske doline. Konferenca je trajala približno tri dni.«

»Zanima me, kako ste se pripravljali na ta množični zbor?»

»Seveda smo bili prej obveščeni o tem. Izbo, tole, v kateri se pogovarjamo, smo praznično okrasili v znamenju boja za svobodo.«

S pogledom sem objela veliko kmečko sobo s krušno pečjo, z malimi zamreženimi okni, z značilno postavlje-

Zakaj si na pomoč poiskala domišljijo? Rok, Bobek, Hitri, Skala, Peter in Tiger so imena junakov tvojega sestavka... Pa bi ti radi povedali, da je takšnih junakov še dosti med nami.

Samo poiskati jih je treba, draga Jana.

In še nekaj besed mladim, ki pod vodstvom mentorice Anđ Smolič ustvarjajo »Prve poganjke«: našim bralcem bi radi predstavili Milko Šobar-Natašo, z besedo in s fotografijo. Jelka, Mira, Olivera, Vladka, smo se razumeli?

Ob koncu pa bi vendarle radi zapisali besede tovariša Franca Koširja:

»Težavna je bila pot med vojno in težavni so bili dnevi povojne izgradnje. Za vse, kar imamo, je padlo ogromno najboljših tovarišev. Borci smo na vas zelo ponosni, ker vemo, da jim boste sledili in s svojim delom prispevali k nadaljnji izgradnji naše socialistične skupnosti. Vam in vašim vzgojiteljem hvala za vse, kar ste storili — z željo, da bi bilo tako tudi v prihodnje.«

Tudi to pismence je bilo objavljeno v eni zadnjih številk »Prvih poganjkov«, glasila Osnovne šole Milke Šobar-Nataše, ki so nam jo poslali najmlajši Novomeščani.

Lepo pozdravljeni!

Milica

Janez Prezelj-Podgrivar, aktivist iz Davče

nim preprostim, a vendar lepim kmečkim pohištvo. Ob prisojnih stenah je stala dolga klop, v stikališču obeh pa ponesna štiriočlata miza z zanimivim okrasom v sredini.

»Se morda spominjate vsebine konference?» sem povprašala svojega sogo- vornika.

»Ja,« je dejal smeje, »to smo govorili, kako bo v prihodnje.«

Čudila sem se starčkovemu spominu in mu vneto sledila. Vsak njegov gib je nosil v sebi april 1944. leta in še kako dobro so mi ostale v spominu njegove besede:

»Sklenili smo,« je lahko, a z vso odločnostjo, udaril po mizi, »da mora vojna mladina gojiti enotnost in složnost, da mora posnemati starejše borce!«

Potem je Janez Prezelj-Podgrivar, znani politični terenski delavec iz Davče utihnil.

V očeh starega borca sta se zasvetili dve solzi... Je to pomenilo, da je mladina ta sklep takrat tudi uresničila? O tem, da ga je, govori tudi svoboda, ki jo uživamo.

SONJA PLESEC

(»Naše poti«, glasilo OŠ Železniki)

Hriberškovi iz Griž

Nekoč je dvanajstletni deček ušel, vendar so ga Nemci ustrelili

Tišino zgodnjega avgustovskega jutra je zmotil ropot avtomobilov. Bili so to nemški avtomobili, ki so pobirali družine in jih vozili v Celje, v prvo osnovno šolo. Ustavili so se tudi pri Hriberškovih... Kajti strica so ujeli kot ilegalca in ga v Mariboru ustrelili.

Odpeljali so jih v Celje in jih tu, kot vse druge, ločili. Mamo so odpeljali v Auschwitz, očeta pa na Borl pri Ptuj. Otroci so s transportom odšli v Soldenburg, kjer so bili do 1. maja 1943. Takrat je prišla po njih tovarišica Fanika Zupanc, njihova teta in jih odpeljala domov. To so dosegli tako, da je njihov stric Jože Zupanc odšel v nemško vojsko. Nemci so ga poslali na rusko fronto, kjer je bil ranjen. Tako je prišel domov na okrevanje, od tu pa je odšel k partizanom, kjer je ostal do osvoboditve.

Tudi očeta so rešili zadnji čas, kajti prejšnji dan so ga že klicali na streljanje, a so ga naslednji dan spustili domov. Tako so se vsi srečno vrnili domov in tudi oče je odšel v gozdove.

Tovariš Hriberšek se spominja, kako so mlajši otroci dobili za miklavža razna darila, medtem ko starejši niso dobili nič. Mlajši so starejšim včasih dajali tudi hrano, kajti starejši so je dobivali manj. Živeli so v starem gradu z mostom. Bili so dobro zastraženi. Nekoč je neki dvanajstletni deček ušel, vendar so ga Nemci med begom ustrelili... Ti strelji so otroke, posebno najmlajše, zelo prestrašili, čeprav so bili navajeni vsega hudega.

Zadnji dve leti vojne so Hriberškovi otroci preživeli doma in tu tudi skupaj z mamo dočakali svobodo.

LILIJANA JEŽOVNIK

TV-15 ZA MLADINO

ŠPANSKI BEZEG

Moja mamica, ki je bila še otrok, se prvega dne svobode take kole spominja:

»Mamica mi je rekla, naj grem natrgat snežnih kep in španskega bezga, kolikor morem nesti. Kmalu je prišla pomagat še mami. Ko sva imeli že polni naročji rož, sva odhiteli na glavno cesto, kjer je bilo ob cesti zbranih že ogromno ljudi. Ker sem bila bolj zadaj, nisem ničesar videla, zato sem se prerinila v prvo vrsto. Po cesti je bilo natreseno cvetje in z ljubljanske strani so že prihajali partizani... Ko so hodili mimo, sem nanje metala cvetje.«

Takšen je bil prvi dan svobode v Domžalah.

LIDIJA STRAŽAR

(»Cvetoča vejica«, glasilo OŠ Toma Brejca, Kamnik)

Angela je imela težko mladost. Njeni materi Ivani in očetu Janezu se je rodilo 12 otrok. Oče je moral prehranjevati vso družino in še sreča, da so pri tolikih otrokih imeli majhno kmetijo z nekaj kravami. Tako so doma lahko pridelali vsaj krompir in mleko. Mati in oče sta se morala dan in noč ubadati in trdo garati, da sta prehranila in oblekla številne otroke.

Zvagnovo družino pa je leta 1931 povrh vsega doletela še nesreča. Oče, ki je delal v železarni, se je hudo ponesrečil. Od takrat naprej ni bil več zdrav in ni mogel več toliko delati kot prej. Za delo so morali prijeti otroci, večji, pa tudi manjši.

DRUŽINA NAPOVE BOJ OKUPATORJEM

Zvagnovi, katerih domačija se takorekoč tišči vnožja s smrekami porasle Mežaklje, so takoj, ko so leta 1941 prišli Nemci, napovedali okupatorju boj. Oče je imel zvezo s prvimi partizani, sicer pa je bila Zvagnova hiša kraj za sestanke, zbiranje hrane, obleke in za obveščanje o sovražnikovem gibanju.

Sodelovanje Janeza Robiča s partizani ni moglo ostati dolgo skrito. Nemci so ga začeli sumiti in tako je odšel v gmajno, kjer se je priključil partizanom, sicer bi ga prav gotovo odpeljali v Begunje. Ker pa je bil bolehen, se je največ zadrževal na kurirski karavli, G-8, ki je bila na Mežaklji.

SAMICA, MUČENJA IN GROŽNJE — ZAMAN

Partizanom so se pridružili tudi njegovi sinovi oziroma Angelini bratje Franci, Tone in Stanko. Zvagnova domačija brez odraslih moških je Nemcem seveda še bolj padla v oči. Kar naprej so zato okupatorji in njihovi pomagači vohljali, zasliševali; Zvagnovi pred njimi niso nikdar imeli miru. Na pusta, februarja meseca 1943. pa so Nemci prišli po Angelo. Odpeljali so jo v Begunje. Vrgli so jo v samico, nato pa na njej začeli preizkušati svoje metode zasliševanja. Z mučenjem in grožnjami, da jo bodo sicer ustrelili, so hoteli od nje zvedeti, kje je oče, kje so njeni bratje, kje se zadržujejo, kje imajo kurirsko postajo, kdo hodi k njim na

PODOBE NAŠIH LJUDI

Angela Robič

iz takšnega lesa, kot vsi Žvagnovi izpod Mežaklje

Angeli Robič, ki je bolj znana pod domačim imenom Zvagnova, je danes 55 let. Doma je v znani partizanski domačiji Pod Mežakljo na Jesenicah. Sicer pa je Jesenicam ostala zvesta vse svoje življenje. Še danes dela v železarni, v elektrovodnem obratu, kjer se je zaposlila takoj po osvoboditvi. Letos se ji izteka zadnje leto pred upokojitvijo.

Angela Robič pred Zvagnovo domačijo, ki jo krasijo njene rože.

vezo, kdo vse pomaga partizanom itd. Vprašanja so deževala, mučenje se je stopnjevalo, toda Angela Robič je bila iz tr-

sega lesa, kot so mislili gestapovci. Stiri najst dni je trajala ta turtura, toda Angela ni odprla ust. Ker od nje niso zvede-

li prav nič, so jo končno iz samice premetili med zapornike, ki so jih vodili na delo na Bled in še drugam.

BEG — NARAVNOST K PARTIZANOM

Angela Robič je na Bledu delala v Park hotelu. Tu se je kmalu spoznala z neko žensko, ki je prihajala semkaj na delo iz Gorij, poleti pa je nosila tudi jagode in borovnice.

Z omenjeno žensko sta postali prijateljici in ta ji je potem tudi pomagala, ko se je februarja 1944. Angeli ponudila priložnost, da je ušla Nemcem in po zvezi prišla med partizane.

Angela Robič je bila najprej pri očetu, ki je bil takrat na kurirski postaji G-16. Čez nekaj časa pa je od tam odšla v Prešernovo brigado. Dekletu so odmerili žensko delo — šivala je in prala, toda med boji in napadi se je prelevila v borca. Tako kot drugi je bila na položajih in se borila proti okupatorjem.

PREŠERNOVKA DO ZADNJEGA STRELA

Skupaj s Prešernovo brigado je prehodila in se udeleževala bojev v žirovskem in škofjeloškem območju, bila je na Črnem vrhu, pri Idriji, prehodila je Dolomite, skratka, povsod, kjer so bili Prešernovci. Kljub hudim naporom in trpljenju je Angela vzdržala v brigadi vse do konca. Ko je končno prišla težko pričakovana svoboda, je šla naprej na Bled od tam pa domov. Tu se je zaposlila v železarni in ji tako kot Prešernovcem ostala zvesta vse do danes. Sicer pa je ostala doma pri materi, kjer je pomagala otrokom brata Stanka. Oče Janez je umrl leta 1956, star 72 let, mati pa lani, ko je imela 84 let.

ŽIVLJENJE MED ROŽAMI IN ZA ROŽE

Angela Robič ima danes največ veselja z rožami. Nenehno jih goji in vzgaja, tako da okna in sploh lice Zvagnove domačije krasijo šopi cvetja. Hiša, ki je že precej stara, bi bila prav gotovo pusta in prazna, če ne bi bilo številnih in lepih Angelinih rož.

BRANKO BLENKUS

Bilo je jutro. Gosta megla je zavijala v svoj mrzli plašč Ljubljano, ko je v gluho tišino zapiskala lokomotiva. Ulice so bile skoraj prazne. Na železniški postaji pa je bilo kakor pred Pošto sredi dopoldneva.

Na prvem tiru je stal »dolenjec«. Skupina dijakov pred zadnjim vagonom je nestrpno pogledovala na veliko uro. Možakar med njimi, razrednik sedmega razreda prve gimnazije, je zamahnil z roko in nekaj trenutkov kasneje so bili vsi v rezerviranem vagonu. Tonček je raztegnil harmoniko. Profesor Zgodnik se je nasmehnil. V brk si je nekaj mrmral kot bi pisal ocene železničarjem, ki so priklopili za njegov 7. b poseben vagon, pa čeprav samo do Višnje gore.

Vlak se je premaknil in ritem koles je postajal vse hitrejši. Skozi okna pod meglo, ki se je opletala in dvigala kakor zavesa na podeželskem odru, so se na barju risale podobe koscev in žensk z velikimi jerbasi. Ta vožnja ga spominja ...!

»PREKLETO LJUDSTVO«

Bilo je v letu 1942, pred roško ofenzivo. V Novem mestu so Italijani zaprli profesorje in višješolce. Bali so se, da jim ne bi ušli med partizane. Tudi profesor Zgodnik je bil med aretiranimi. Pa mu je vendar uspelo izposlovati, da so ga spustili iz zapore le toliko, da sta z ženo lahko odpeljala oslepelega sina k specialistu v Ljubljano. Potovali so z vlakom in ves čas jih je stražil karabinjer.

Tam nekje pri Lavrici se je začelo partizansko ozemlje. Italijani so hoteli zapirati in zagrinjati okna kot bi se bali, da bodo partizani iz gozdov opazili njihove svetle čelade. Sredi vagona so se skrivali med potniki, češ, naj jih le prevrtajo partizanske svinčenke. Puške so imeli pripravljene na strel, nekateri so stražili vrata z mitraljezi kot da se vsak trenutek obeta partizanski napad.

Potniki pa so ob vsem tem cirkusu mirno sedeli, navajeni takšnega italijanskega početja.

Neka potovka, ki se ga je menda malo navlekla, je skozi brezobne čeljusti po dolenjsko zategnila: »Bam pa se še jaz abarajla!« Besede je pomenljivo zlogovala in si pri tem natakala na glavo prazen kranjski cekar, kar naj bi predstavljajo tiste lonce na karabinjerskih glavah in njihovo »korajžo«. Ljudje so planili v pridušen smeh. Stražar pri vratih, ki ni videl ženske v kotu, pa je siknil skozi zobe: »Gentaglia maledetta!« (Prekleto ljudstvo!)

V tistem je nekdo pokazal s prstom skozi okno in široko odgrnil zaveso. Fašisti požigajo, je završalo med potniki. Na cesti so za hip opazili četo vojakov, ki je pred seboj gnala naropano živino.

NA POLZEVO

Vlak je brzel mimo porušenega postajališča, kjer je ostala cela le prednja stena z napisom: Mlačevo. Profesor Zgodnik je pokazal dijakom novi viadukt pri Zalni in povedal, da so prejšnjega pred šesto ofenzivo partizanski minirji porušili in z vagoni zatrpali bližnji tunel. Tako je bilo sovražniku onemogočeno, da bi po železnici vozil vojsko proti osvobojenemu ozemlju.

Višnja gora. Vse hiše se še niso skopale iz megle. Nekatera okenca, polna rož, pa je

že obsijalo sonce. Porušene hiše so bile kot nezaceljene rane, ki so jih povzročile Višnji gori granate iz nemških letal pred osmimi leti. Po stenah se še poznajo sledovi svinčenek.

Pot na Polzevo je bila mokra, slinava, kakor bi se res vlekel po njej bajeslovni višnjegorski polž, ki ga imajo višnjegorčani še dandanes z verigo priklenjenega, da jim ne bi ušel.

Iz gozda je počasi priškripal poln voz hlovov. Vola je vodil fante, trinajst ali štirinajst let star. Zivali sta ubirali navajeni korak, pozibavali z glavama kakor filozofa v skupnem pogovoru in iz gobcev cedila siline.

Po ruševinah je rasel plevel, po gredah koprive, kjer so nekoč cvetele rože. Kje je gospodar? So ga ubili fašisti? In otroci, matere; so ostali na Rabu, v Dachau ...!

Profesor Zgodnik je stopal sam. Dijaki so se razbežali po bukovini vsenaokrog. Ob robu blatnega kolovoza je razgrnil zemljevid. Na levi spodaj se je v jutranjem soncu kopala Stična, pred njim je iz doline Krke silil Žužemberk in nedaleč stran so bile — Vrhe. Vse je bilo kot pred sedmimi leti. Poljska pot, hruške nad njo in živa meja prav do prvih hiš.

Dijaki so ga počakali pri prvi hiši. Tu jim je jel pripovedovati, kako je kot partizan s Cankarjevo brigado večkrat prihajal

na Velike in Male vrhe, včasih iz Stične ali iz Luč in Suhe Krajine. To so bili marši, da jih ni mogoče pozabiti; od Turjaka do Gornjancev, naj je bil dan ali noč, dež ali sneg. V raztegnjeni vrsti borec za borcem, senca za senco, vsaka s puškino cevjo ob glavi. Koraki so votlo oznanjali pritaženo moč.

Iz bojev so se vračali počivat v vasi — štiri leta. Nikoli ne bo mogel pozabiti rok, ki so jim delile kruh, morda krompir ...! Kolikor je bilo Cankarjevcev, toliko kosov je bilo. Naše vojske je bilo vedno več, roke mater in deklet pa so delile, delile. In ta črni, borni kruh slovenske kmetice je dal brigadi nepremagljivo moč. Borci so vedeli, da je v njem žrtev in ljubezen trpečega ljudstva.

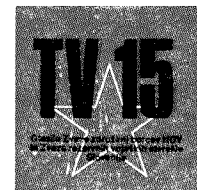
Dekle na bližnji njivi je nehalo okopavati. Naslonila se je na motiko in poslušala. Pozneje je omenila, da so bili Tomšičevci še bolj veseli fantje.

Se kratek vzpon in že so prišli pod ruševine nekdanjega lepega planinskega hotela, ki so ga fašisti menda požgali pred roško ofenzivo.

(se nadaljuje)

V strahu, da se bodo oglasile partizanske puške, so se italijanski vojaki poskrili za potniki.

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva cesta 28 kot glasilo Zveze združenih borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

Glavni in odgovorni urednik
SILVO TERSEK

Novinarji: NEVA MUZIC, ANDREJ SKALERIC,
MILENA STRAJNAR, POLDE VRBOVSEK

Tajnica uredništva: MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Uprava in naročniški oddelek »TV 15«: Miklošičeva cesta 28, pp 598/XI., 61000 Ljubljana; tekoči račun 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana, telefon 320-486

Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarje

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV 15«, Miklošičeva cesta 28, pp 598, 61001 Ljubljana — Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV 15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in klišei: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35